

Akkreditering inden for det videregående uddannelsesområde

– dansk og international praksis

DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT

**Akkreditering inden for det
videregående uddannelsesområde**

© Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Bemærk:

Danmarks Evalueringsinstitut sætter komma
efter Dansk Sprognævnns anbefalinger

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form
på: www.eva.dk

ISBN (www) 87-7958-267-2

Indhold

Forord	5
1 Akkreditering – en metode i vækst	7
1.1 Akkreditering – en kvalitetssikringsmetode	7
1.2 Forskellige typer af akkreditering	8
1.3 Fordele og udfordringer ved akkreditering	9
1.4 EVA og akkreditering	9
1.5 Akkreditering i europæisk sammenhæng	10
1.6 Eksemplernes kraft og problematik	12
2 Fokuspunkter i opbygningen af et akkrediteringssystem	13
2.1 Fokuspunkter	13
2.1.1 Skal kvalitetssikringssystemet være enstregenget eller flerstregenget?	13
2.1.2 Skal akkrediteringssystemet dække både institutions- og uddannelsesniveauer?	14
2.1.3 Skal akkrediteringer afgrænses efter studieretninger eller gradsstrukturer?	16
2.1.4 Hvordan skal man sikre tilstrækkelig og troværdig uafhængighed?	16
2.1.5 Hvem skal bemyndige akkrediteringsorganisationerne?	17
2.1.6 Hvor skal myndighedsansvaret for akkrediteringsafgørelsen placeres?	17
2.1.7 Hvem skal tage initiativet til en akkreditering?	18
2.1.8 Hvilke afgørelseskategorier skal der være?	19
2.1.9 Hvilke konsekvenser skal en akkreditering have?	19
2.1.10 Hvor skal opfølgingsansvaret ligge?	20
2.1.11 Hvilken klageinstans skal der være?	20
2.1.12 Hvem skal formulere kriterierne?	21
2.1.13 Hvilken længde skal en akkrediteringscyklus have?	22
2.1.14 Hvordan skal arbejdsfordelingen være mellem akkrediteringsorganisationer og ekspert-grupper?	23

2.1.15	Hvordan skal man sikre at akkrediteringerne får international værdi og relevans?	23
2.2	Sammenfatning	24
3	Akkreditering i Danmark	27
3.1	Det danske akkrediteringskoncept	27
3.2	EVA's organisation, erfaringer og opgaver	28
3.3	Metode og akkrediteringsproces	29
3.4	Selvevaluering	30
3.5	Eksternt panel og institutionsbesøg	30
3.6	Offentlig rapport	31
Appendiks		
Appendiks A:	Akkreditering i Holland	33
Appendiks B:	Akkreditering i Tyskland	39
Appendiks C:	Kvalitetssikringssystemet i Norge	45
Appendiks D:	Akkreditering i USA	55
Appendiks E:	De europæiske standarder for kvalitetssikring af videregående uddannelse	65

Forord

EVA fremlægger i denne rapport sine erfaringer og overvejelser om akkreditering som kvalitetssikringsredskab på baggrund af tidligere notater og publikationer om emnet. Den konkrete anledning til rapporten er regeringens udmelding i november 2005 af sin beslutning om at der skal etableres et uafhængigt akkrediteringsorgan for de videregående uddannelser.

Formålet med rapporten er at give læseren en grundlæggende forståelse af akkrediteringskonceptet og dets muligheder og begrænsninger som metode og som redskab for styring og udvikling af de videregående uddannelsers kvalitet. Dermed forventer EVA også at rapporten kan være en relevant støtte og inspirationskilde for deltagerne, dels i de overvejelser der i øjeblikket finder sted i Videnskabsministeriet og Undervisningsministeriet om implementering af regeringens udmelding, dels i dialogen mellem ministerierne og områdets interessenter, herunder rektorforsamlingerne, organisationer og andre.

Den europæiske Bologna-proces tog et afgørende skridt fremad i maj 2005 med 45 undervisningsministres vedtagelse af de europæiske standarder for kvalitetssikring af de videregående uddannelser og af kvalitetssikringsorganisationer. Rapporten har derfor også som formål at etablere et bindeled mellem Bologna-processen og den danske udvikling.

Rapporten indeholder først og fremmest en analyse og vurdering af de hovedproblemstillinger der bør indgå i overvejelserne om et dansk akkrediteringssystem. EVA opfatter det ikke i denne fase som sin opgave at komme med konkrete anbefalinger til planlægningen af et kommende dansk akkrediteringssystem, men peger dog på de erfaringer – danske og udenlandske – der kan indgå med særlig vægt i arbejdet.

Rapportens kapitel 1 præsenterer akkreditering som kvalitetssikringsmetode og introducerer de vigtigste begreber der knytter sig til akkreditering. Kapitel 2 stiller skarpt på en række centrale spørgsmål som bør indgå i overvejelserne om opbygningen af et nationalt akkrediteringssystem. Rapportens tredje og sidste kapitel skitserer det nuværende danske koncept for akkrediteringer på det videregående uddannelsesområde.

For at anskueliggøre de udenlandske erfaringer der inddrages i rapportens analyser og vurderinger, har EVA valgt at redegøre separat for akkrediteringssystemerne i fire lande. Redegørelserne findes i rapportens appendiks A til D. Ved udvælgelsen er der blevet lagt vægt på at de pågældende akkrediteringssystemer tilsammen præsenterer de valgmuligheder og strategier som rapporten analyserer. Endelig indeholder appendiks E de europæiske standarder for kvalitetssikring af videregående uddannelser og kvalitetssikringsorganisationer.

Christian Thune
Direktør

1 Akkreditering – en metode i vækst

Dette kapitel præsenterer akkreditering som kvalitetssikringsmetode og introducerer de mest centrale begreber der knytter sig til akkreditering. Desuden gør kapitlet rede for akkrediteringsmetodens foreløbige placering i en dansk og i en europæisk sammenhæng.

1.1 Akkreditering – en kvalitetssikringsmetode

Akkreditering er en kvalitetssikringsmetode som har vundet frem i Europa i løbet af de seneste ti år. Metoden skal leve op til den praksis der er udtrykt i de europæiske standarder for kvalitetssikring som blev tiltrådt på ministermødet i Bergen i maj 2005, og som kan læses i deres helhed i appendiks B. Følgende elementer indgår i denne praksis:

- Kvalitetssikringsprocessen er uafhængig af såvel ministerielle myndigheder som uddannelsesinstitutioner og er derfor normalt forankret i et selvstændigt kvalitetssikringsorgan.
- Den faglige bedømmelse varetages af eksterne eksperter.
- Grundlaget for bedømmelsen vil som hovedregel være en selvevaluering udarbejdet af den pågældende institution/uddannelse og et besøg på denne.
- Processen afsluttes med offentliggørelse af en rapport.

En akkreditering skal med andre ord ikke afvige fra de grundprincipper som kvalitetssikring af det videregående uddannelsessystem hviler på i Danmark og i de fleste andre europæiske lande.

Akkreditering adskiller sig primært fra de klassiske evalueringer med hensyn til udgangspunkt og resultat. Indtil for få år siden har der i Danmark været praksis for at evaluere de videregående uddannelser i forhold til de målsætninger som er formuleret i uddannelsesbekendtgørelser og af uddannelserne selv. På den baggrund leverer evalueringerne anbefalinger til ændringer og forbedringer. En akkreditering bygger derimod på en vurdering i forhold til eksterne og foruddefinerede kriterier for kvalitet. Samtidig vil en akkreditering resultere i en myndighedstilkendegivelse af hvorvidt de evaluerede uddannelser eller institutioner lever op til disse kriterier.

I forlængelse heraf kan akkreditering defineres som et resultat af en kvalitetssikringsproces der udtrykker godkendelse eller ikke-godkendelse af at en uddannelses eller en institutions kvalitetsniveau eller givne status er i overensstemmelse med på forhånd fastlagte standarder eller kriterier.

Akkreditering bruges altså i to forskellige betydninger: som betegnelse for et kvalitetsstempel og som betegnelse for en kvalitetssikringsmetode og -proces. I denne rapport bruger EVA overvejende ordet i sidstnævnte betydning. Til at betegne at en institution eller uddannelse har fået kvalitetsstemplet, bruges i rapportens kapitel et og to betegnelsen "positiv akkreditering" – og tilsvarende bruges betegnelsen "negativ akkreditering" om de tilfælde hvor institutionen eller uddannelsen ikke har fået stemplet.

1.2 Forskellige typer af akkreditering

Grundlæggende skelner man mellem akkreditering af uddannelser og institutioner. Uddannelsesakkrediteringer fokuserer på kvaliteten af specifikke uddannelser.. Institutionsakkrediteringer fokuserer på institutionernes ledelsesmæssige og organisatoriske rammer, kvalitetssikringsmekanismer mv. Mens den første type er rettet mod udbud af uddannelser, er den sidste type rettet mod institutioner og kan fx have som formål at fastslå om en institution opfylder fastlagte kriterier for at være på universitetsniveau

Derudover skelner man mellem præ-akkreditering og akkreditering:

Præ-akkreditering er en forudgående vurdering af det grundlag en uddannelse søges oprettet på, og munder ud i et ja eller nej til igangsætning – hvor grundlaget fx kan være studieordning, lærerkræfter, optagelse og faciliteter. Præ-akkreditering kan også bruges til en forudgående vurdering af institutioner der søges oprettet.

Akkreditering er en sikring af at eksisterende uddannelser eller institutioner fortsat lever op til vedtagne krav og kriterier. Akkrediteringerne vil ofte gennemføres efter et turnusprincip med en cyklus på fem-syv år.

Endelig bruger man begrebet meta-akkreditering om akkreditering af akkrediteringsorganisationer. Begrebet afspejler en todeling i akkrediteringssystemet i form af en adskillelse af på den ene side det rammesættende og meta-akkrediterende niveau og på den anden side det operationelle niveau. Akkrediteringssystemerne i både Holland og Tyskland baserer sig på denne todeling med et centralt uafhængigt meta-organ der har ansvar for både at akkreditere de regionale/lokale og specialiserede akkrediteringsorganisationer og at fastsætte de generelle metodiske rammer for akkrediteringerne.

For at skelne mellem det meta-akkrediterende og det operationelle niveau bruger EVA betegnelsen akkrediteringsorgan til at henvise til den meta-akkrediterende instans, mens akkrediteringsorganisationer henviser til de udførende instanser.

1.3 Fordele og udfordringer ved akkreditering

Den gængse forklaring på at et antal vesteuropæiske lande som Holland, Tyskland og Norge i de seneste år har etableret sig med akkrediteringssystemer, er ønsket om dermed at forbedre styringen af de videregående uddannelser.

Fordelene ved akkreditering som nationalt styringsredskab er for det første at det giver en fagligt funderet godkendelsesprocedure og en tilbagevendende sikring af at kvaliteten fortsætter med at være på et tilfredsstillende niveau. For det andet giver akkreditering gennem foruddefinerede kriterier og offentlige rapporter øget gennemsigtighed dels for institutionerne i forhold til uddannelsesplanlægning, dels for studiesøgende og aftagere. For det tredje kan akkrediteringer være mindre omkostningskrævende end fx uddannelsesevalueringer fordi akkrediteringsprocesserne er mere standardiserede. For det fjerde fremhæves akkreditering ofte som et godt grundlag for at implementere Bologna-processens målsætninger om øget synlighed og sammenlignelighed af uddannelseskvalitet. Akkrediteringer vil med andre ord give gode uddannelser og institutioner bedre vilkår i den europæiske og globale konkurrence om studerende og forskningsmidler. Og heri ligger selvfølgelig et incitament for de videregående uddannelsesinstitutioner til at arbejde på at blive markeret blandt de bedste.

Udfordringerne ved akkreditering består for det første i at de på forhånd fastsatte kriterier kan hæmme kvalitetsudviklingen på institutionerne og på uddannelserne. Det ligger i akkrediteringsmetoden at der anvendes minimumskriterier. En væsentlig risiko ved akkrediteringsmetoden er derfor at institutionerne og uddannelserne alene fokuserer på at leve op til de kvalitetskriterier de bedømmes ud fra, og ikke bestræber sig på at arbejde mod højere kvalitet end disse. For det andet kan fastsættelsen af kriterier betyde at der udvikles en konservativ kvalitetsopfattelse der i værste fald blokerer for innovation i uddannelserne og på institutionerne hvis ikke kriterierne udvikles og justeres i takt med udviklingen på institutionerne og uddannelser. Der er derudover flere eksempler på at akkrediteringssystemer virker unødigt hæmmende for faglig udvikling, fx i forhold til tværfaglige uddannelser fordi disse uddannelser ikke harmonerer med kriterier udformet inden for mere traditionelle faggrammer.

1.4 EVA og akkreditering

EVA har siden 2004 brugt akkreditering som kvalitetssikringsmetode på de videregående uddannelser. Indtil videre er akkrediteringerne alene foretaget på området for de mellemlange videregående uddannelser hvor EVA har akkrediteret både uddannelser og institutioner. Ved udgangen

af 2006 vil EVA have akkrediteret 20 professionsbacheloruddannelser der er udbudt på tilsammen 70 institutioner, og 17 Centre for Videregående Uddannelser (CVU'er), der har søgt om at blive godkendt som University College.

Kvalitetssikringen af det videregående uddannelsesområde i Danmark sikres gennem et samspil af virkemidler. Overordnet er det uddannelsesbekendtgørelserne der styrer uddannelsesudbuddet og godkendelsen af nye uddannelser. Hertil kommer en række mekanismer der skal sikre at kvaliteten af uddannelserne fastholdes og udvikles. I de seneste år har der således været stigende fokus på kvalitetssikring, og det afspejler sig i fastlæggelse af kvalitetsbekendtgørelser, universitets-lovens udviklingskontrakter, institutionernes fokus på egen kvalitetssikring og EVA's udefrakommende kvalitetssikringsaktiviteter.

De nuværende akkrediteringer er blevet gennemført parallelt med det centrale godkendelsessystem og har derfor ikke som i mange andre lande fungeret som erstatning for det.

Med regeringens oplæg til Globaliseringsrådet i november 2005 er der taget skridt til at akkreditering skal spille en central rolle i kvalitetssikringen af det videregående uddannelsesområde. Det gælder ikke mindst på universitetsområdet hvor alle universitetsuddannelser – nye som eksisterende – skal akkrediteres af et uafhængigt akkrediteringsorganisation. Som et centralt led heri skal akkrediteringerne erstatte den nuværende ministerielle godkendelse af uddannelser. Derudover skal akkrediteringerne efter internationalt forbillede kobles tæt til muligheden for at opnå offentligt tilskud, og kun uddannelser som opnår en akkrediteringsgodkendelse, kan modtage tilskud.

1.5 Akkreditering i europæisk sammenhæng

Brugen af akkreditering som en metode til at kvalitetssikre videregående uddannelser er ny i Danmark når man sammenligner med andre europæiske lande og med USA. Erfaringerne er dog ikke meget længere i andre vesteuropæiske lande som Tyskland og Holland, hvor akkrediteringer først inden for de seneste 3-4 år er blevet den bærende metode.

EVA gennemførte i 2002 en større undersøgelse af de kvalitetssikringsmetoder der blev anvendt i de 36 medlemsorganisationer som The European Network for Quality Assurance Agencies in Higher Education, ENQA, havde på daværende tidspunkt. Undersøgelsen viste at medlemmerne fordelte sig nogenlunde ligeligt mellem brugen af uddannelsesevalueringer og uddannelsesakkrediteringer. Derudover var der en omfattende anvendelse af evalueringer eller auditeringer på institutionsniveau. Auditering er en kvalitetssikringsmetode der vurderer en institutions interne kvalitetssikringsmekanismer.

Akkrediteringsmetodens relativ store udbredelse på det tidspunkt hvor undersøgelsen blev gennemført hang imidlertid i høj grad sammen med at det var den eneste metode der blev anvendt i de central- og østeuropæiske lande. Årsagen var et ønske om efter 1989 at sikre sig at de videregående uddannelsesinstitutioner gennemgik den nødvendige forandringsproces forbundet med et ønske om at kontrollere de mange private videregående uddannelsesinstitutioner der i samme periode så dagens lys. Derudover var en meget væsentlig del af de udviklingsprogrammer der i de år var rettet mod Central- og Østeuropa, bemandet med amerikanske rådgivere hvis erfaringsgrundlag hovedsagelig var den amerikanske akkrediteringstradition.

De senere års vækst i anvendelse af akkreditering har derfor fundet sted i Vesteuropa. I lande som Holland, Tyskland, Spanien, Østrig og Norge har der været et politisk ønske om øget kontrol med de videregående uddannelser, og akkrediteringsmetoden er blevet foretrukket. Samtidig er der – foreløbig dog i beskedent omfang - opstået akkrediteringsorganisationer der ikke er nationalt forankrede, eller som ikke har et nationalt myndighedsmandat. Det drejer sig fx om European Foundation for Management Development (EFMD), der i flere år gennem organisationen EQUIS har gennemført akkrediteringer af Business Schools. EQUIS-akkrediteringerne har imidlertid alene fokus på institutionsniveauet og ikke på uddannelsesniveauet. Desuden har en række europæiske ingeniørsammenslutninger lanceret initiativet Accreditation of European Engineering Programmes (EUR-ACE), der skal fremme akkrediteringer af ingeniøruddannelser.

Der er med andre ord tale om en moderat tendens mod hvad der ofte betegnes som "multi-akkreditering", dvs. en situation hvor flere akkrediteringsorganisationer tilbyder sig som leverandører over for de videregående uddannelsesinstitutioner og de nationale regeringer. Da de europæiske ministre i maj 2005 tiltrådte ENQA's rapport om de europæiske standarder for kvalitetssikring, fastlagde de imidlertid samtidig rammerne for multi-akkreditering ved at beslutte at de akkrediteringsorganisationer der måtte tilbyde sig, skal leve op til de europæiske standarder. ENQA-rapporten til de europæiske ministre indeholdt desuden et forslag til et europæisk register der tydeliggør hvilke kvalitetssikringsorganisationer der opfylder de europæiske standarder. Ministrene tiltrådte også dette forslag, som ENQA blev bedt om at videreudvikle sammen med de europæiske universitets- og studenterorganisationer.

Det betyder at der inden for de nærmeste år vil blive offentliggjort et register hvoraf det fremgår hvilke europæiske kvalitetssikringsorganisationer der opfylder de europæiske standarder. Det gør eksempelvis EQUIS indtil videre ikke på et så centralt punkt som offentliggørelse af akkrediteringsrapporterne. En anden europæisk standard som mange akkrediteringsorganisationer vil have svært ved at leve op til, er den om akkrediteringsorganisationens uafhængighed af offentlige myndigheder og de videregående uddannelsesinstitutioner.

EU-Kommissionen har tilkendegivet sin anbefaling af et europæisk kvalitetssikringssystem hvor de videregående uddannelsesinstitutioner har mulighed for selv at vælge kvalitetssikringsorganisation under forudsætning af at disse arbejder i overensstemmelse med den relevante nationale lovgivning, har en offentlig godkendelse og derudover er i overensstemmelse med de europæiske standarder. I forlængelse heraf har EU-Kommissionen udarbejdet et forslag til en parlaments- og ministerrådsresolution der parallelt med Bologna-processen i maj sidste år anbefaler et europæisk register for kvalitetssikringsorganisationer og med samme henvisning til de europæiske standarder.

1.6 Eksemplernes kraft og problematik

EVA har med denne rapport ønsket at fremlægge konkrete eksempler på og erfaringer med lande der har akkrediteringssystemer. I udvælgelsen af landeeksemplerne har EVA lagt vægt på at de pågældende akkrediteringssystemer tilsammen er repræsentative for de valgmuligheder og strategier som rapporten i øvrigt analyserer. Valget er derfor faldet på fire europæiske lande, Norge, Holland, Tyskland og Østrig, og på det amerikanske akkrediteringssystem eksemplificeret ved systemet i New England. Fremstillingerne bygger på EVA's besøg i landene, senest Norge og New England, og på det nære samarbejde EVA i ENQA-sammenhæng har haft med sine søsterorganisationer. Appendiks A indeholder nærmere beskrivelser af akkrediteringssystemerne i Holland, Tyskland, Norge og New England. Østrig er ikke beskrevet nærmere fordi det østrigske akkrediteringssystem på universitetsområdet alene vedrører private universiteter og derfor ikke umiddelbart er relevant i forhold til en dansk sammenhæng. Beskrivelserne af systemerne i USA og Norge er suppleret med en række refleksioner over styrker og svagheder ved modellerne i de to lande som EVA's besøg i landene har givet anledning til.

Det skal imidlertid kraftigt understreges at studiet af forskellige nationale akkrediteringssystemer ikke bør forlede læseren til at antage at systemeksport på akkrediteringsområdet nødvendigvis er formålstjenlig. En række østeuropæiske lande indførte i 1990'erne som nævnt ovenfor helt ukritisk amerikanske akkrediteringskoncepter, og andre europæiske lande som Portugal indførte tilsvarende kopier af det hollandske evalueringssystem. I alle tilfælde har det vist sig at en sådan én til én-overførsel på sigt gav betydelige tilpasningsproblemer til den lokale nationale kontekst og kultur på det videregående uddannelsesområde.

Selvfølgelig kan opbygningen af et levedygtigt og troværdigt akkrediteringssystem med stor fordel lade sig inspirere af både succeshistorier og katastrofetilfælde i omverdenen. Men den proces kan ikke erstatte den grundige overvejelse af egen national uddannelseskontekst. Derfor kan de aktuelle danske overvejelser med fordel inddrage de fokuspunkter der præsenteres og analyseres i det følgende kapitel.

2 Fokuspunkter i opbygningen af et akkrediteringssystem

Dette kapitel præsenterer en række centrale spørgsmål som bør indgå i overvejelserne om opbygningen af et nationalt akkrediteringssystem. Fokuspunkterne understøttes og eksemplificeres af en række landes akkrediteringssystemer der er præsenteret bagerst i rapporten, og af de erfaringer som EVA har opnået med akkreditering i Danmark på det mellemlange videregående uddannelsesområde. EVA's generelle erfaringer med kvalitetssikring vil desuden blive inddraget i det omfang de er relevante. Endelig vil de europæiske standarder, som kort er beskrevet i kapitel 1, udgøre en ramme for nogle af fokuspunkterne. Standarderne findes i deres helhed i appendiks B.

2.1 Fokuspunkter

2.1.1 Skal kvalitetssikringssystemet være enstregen eller flerstregen?

Det første spørgsmål er hvor mange og hvilke metoder et nationalt kvalitetssikringssystem skal dække. Med andre ord: Skal systemet være enstregen eller flerstregen?

Der er stor variation i bredden og omfanget af kvalitetssikringsaktiviteterne både i Europa og i USA. I Holland og USA er der "rene" akkrediteringssystemer, mens fx Danmark, Østrig og til dels også Tyskland bruger forskellige metoder spændende fra akkreditering til auditering og evaluering. I Danmark er der inden for det nuværende kvalitetssikringssystem en klar opdeling i forhold til uddannelsesområder således at akkreditering gennemføres inden for det mellemlange videregående uddannelsesområde, mens auditering og uddannelsesevaluering udgør kerneaktiviteterne på universitetsområdet.

I Tyskland har nogle delstater valgt at kombinere akkreditering af såvel nye som eksisterende uddannelser med mere traditionelle kvalitetssikringsmetoder. Det giver en mulighed for at tilgode myndighedernes behov for effektiv styring gennem akkreditering samtidig med at hensynet

til uddannelsesinstitutionernes udvikling tilgodeses gennem uddannelsesevalueringer hvor selv-evaluering fortsat udgør et særlig centralt element.

Når den britiske kvalitetssikringsorganisation Quality Assurance Agency for Higher Education (QAA) holder fast i alene at bruge evaluerings- og auditeringsmetoden, er begrundelsen at det skaber sikkerhed for at der sker en udvikling på uddannelsen eller institutionen, og at hvad briterne opfatter som den mere kontrolorienterede akkrediteringsproces, ikke nødvendigvis har samme effekt. EVA's erfaring gennem mange år med evalueringer er at det brede fokus på både vilkår, processer og resultatsiden bidrager til at give et helhedsorienteret billede af kvaliteten på en uddannelse eller institution som en akkreditering ikke på samme måde nødvendigvis rummer.

En anden interessant mulighed er kombinationen af auditeringer på institutionsniveau og akkrediteringer på uddannelsesniveau. En model der delvist er valgt i Norge om end ikke uden problemer. EVA har selv siden 2003 gennemført auditeringer af universiteterne og betragter erfaringerne som positive. Denne vurdering deles af de universiteter der indtil videre har været igennem processen. Styrken i en dansk sammenhæng ved auditering som kvalitetssikringsmetode består i at den understøtter universiteternes eget kvalitetsarbejde og herigennem indfrier universitetslovens krav til kvalitetssikring. Herudover rummer auditering mulighed for at bringe flere niveauer i spil samtidig gennem en systematisk analyse og vurdering af kvalitetsarbejdet på såvel institutionsniveau som på de underliggende uddannelsesniveauer. Endelig ligger et stigende fokus på institutionernes kvalitetssikring i forlængelse af den udvikling der har fundet sted i Europa, og som er afspejlet i de europæiske standarder. Begrænsningen ved en auditering er det manglende fokus på resultatsiden og på selve kvaliteten af de uddannelser som institutionerne udbyder. Dette hensyn kan i højere grad tilgodeses gennem systematiske uddannelsesakkrediteringer.

Svaret på det rejste spørgsmål er derfor at det er vigtigt at være opmærksom på fordelene ved et flerstrengt perspektiv i kvalitetssikringen af de videregående uddannelser. En kombination af forskellige kvalitetssikringsmetoder vil kunne tilgodeses både et kontrolaspekt (akkreditering) og et udviklingsperspektiv (auditeringer og evalueringer).

2.1.2 Skal akkrediteringssystemet dække både institutions- og uddannelsesniveau?

Et andet centralt spørgsmål, som delvist berøres ovenfor, er hvilke niveauer et akkrediteringssystem skal dække. I regeringens oplæg til Globaliseringsrådet er udgangspunktet at akkrediteringerne skal omfatte uddannelsesniveaue, mens en indsats på institutionsniveauet ikke bliver anset for at være relevant på grund af universitetsreformens fokus på at styrke universiteternes ledelse. I den sammenhæng er det vigtigt at præcisere at indsatserne på de to niveauer som udgangspunkt kan have forskellig fokus og form.

På institutionsniveauet står valget mellem følgende metoder: institutionsakkreditering, institutionsevaluering og auditering. Sidstnævnte fokuserer alene på hvordan institutionen har organiseret og udviklet sit interne kvalitetsarbejde, mens en institutionsevaluering eller -akkreditering omhandler de fysiske, organisatoriske og økonomiske rammer for institutionens uddannelses- og undervisningsaktiviteter.

På uddannelsesniveaueet står valget mellem en uddannelsesevaluering og en uddannelsesakkreditering. I begge tilfælde vil fokus være rettet mod et bredt felt. Det indebærer at processen kan inddrage både inputsiden, dvs. lærerkræfter, pensum og faciliteter, processiden, dvs. undervisningsformer og læreprocesser, og endelig resultatsiden i form af opnåede kompetencer, beskæftigelsesgrad m.m.

Mens det er tydeligt at metodevalgene på de to niveauer tjener forskellige formål, viser landeeksemplerne at der er forskellig praksis for hvordan man inddrager niveauerne.

I Danmark, Norge, Østrig og USA er begge niveauer omfattet, mens Tyskland og Holland alene har kvalitetssikring på uddannelsesniveaueet, i Holland gennem uddannelsesakkrediteringer og i Tyskland gennem en kombination af akkrediteringer og evalueringer. Hvis der sættes på at inddrage begge niveauer, kan det gøres på flere forskellige måder. I USA bruger man akkrediteringer af både institutioner og uddannelser, dog med en klar størst intensivitet og dækningsgrad på institutionsområdet. I Norge og Østrig foretages auditeringer eller evalueringer på institutionsniveauet, og akkrediteringer på uddannelsesniveaueet.

I Danmark gennemfører EVA på universitetsområdet auditeringer og enkelte uddannelsesevalueringer. Den interesse der er skabt på universiteterne for auditeringerne, er et udtryk for at auditeringerne opfattes som et brugbart instrument for universiteternes ledelser til at få sat fokus på det interne kvalitetsarbejde i forlængelse af universitetsreformen. EVA's evalueringer på uddannelsesområdet er derimod i højere grad et instrument for de enkelte uddannelser til at udvikle kvaliteten af deres uddannelsesaktiviteter samtidig med at de giver ministeriet, studerende (studiesøgende) og aftagere et relevant og dækkende billede af kvaliteten på uddannelsen. På de mellemlange videregående uddannelser gennemfører EVA akkrediteringer på både uddannelses- og institutionsniveauet. Erfaringerne herfra er at akkrediteringerne på grund af deres forskellige fokus i høj grad supplerer og komplementerer hinanden til gavn for både ministeriet, institutionerne og de enkelte uddannelser.

Svaret på det indledende spørgsmål er derfor at både institutionsniveauet og uddannelsesniveaueet bør inddrages i kvalitetssikringen af de videregående uddannelser. Metoderne kan være forskellige. På universitetsområdet vil det fx være nærliggende at kombinere systematiske akkrediteringer på uddannelsesniveaueet med auditeringer på institutionsniveauet.

2.1.3 Skal akkrediteringer afgrænses efter studieretninger eller gradsstrukturer?

I opbygningen af et akkrediteringssystem skal genstandsfeltet for akkrediteringerne afklares. Skal akkrediteringerne omfatte studieretninger i traditionel forstand eller være opbygget efter gradsstrukturerne?

Dette spørgsmål gælder selvsagt først og fremmest universitetsområdet. Her er der i Danmark en udpræget tendens til stadig at holde fast i studieretningsbegrebet. I forlængelse af Bologna-processen er der dog i løbet af de senere år kommet en øget opmærksomhed på henholdsvis bachelor- og kandidatniveauet som selvstændige grader. I både Tyskland, Holland og Østrig er akkrediteringssystemet indrettet efter gradsprincippet således at akkrediteringerne giver ret til at udbyde uddannelser på enten bachelor- eller kandidatniveau.

Svaret på dette spørgsmål er derfor at et akkrediteringssystem på universitetsområdet bør tage afsæt i den europæiske udvikling og indrettes efter grader således at akkrediteringerne giver licens til at udbyde en uddannelse på enten bachelor- eller kandidatniveau. I forlængelse af dette rejser der sig dog et yderligere væsentligt spørgsmål, nemlig om akkrediteringerne alene skal omfatte bacheloruddannelser, eller om kandidatniveauet også skal være omfattet. Erfaringerne fra det europæiske samarbejde er at sammenlignelighed og tværgående kvalitetsvurderinger indtil videre først og fremmest er afgrænset til bacheloruddannelser idet kandidatuddannelsernes faglige indhold og sigte ofte afviger markant fra land til land. Der kan derfor være gode grunde til at prioritere en akkrediteringsindsats der er rettet mod bachelorniveauet.

2.1.4 Hvordan skal man sikre tilstrækkelig og troværdig uafhængighed?

Kvalitetssikringsorganisationernes uafhængighed er en meget central del af de europæiske standarder. Det er da også et stadigt tilbagevendende spørgsmål i den europæiske debat om kvalitetssikring, i hvilken grad eller om overhovedet kvalitetssikringsorganisationerne er uafhængige af regeringer og uddannelsesinstitutioner.

Hvis et dansk akkrediteringsorgan eller en dansk akkrediteringsorganisation skal opnå den nødvendige troværdighed, er det derfor vigtigt at der skabes sikkerhed for at uafhængigheden er til stede og synlig. De europæiske standarder præciserer at uafhængighedskriteriet ikke er et spørgsmål om formel uafhængighed, men om operationel uafhængighed. Forklaringen er den enkle at det i Europa helt overvejende er regeringer der opretter kvalitetssikringsorganer og organisationer og finansierer dem gennem årlige bevillinger.

Derfor er det vigtigste ved uafhængigheden at den er operationel – dvs. at kvalitetssikringsorganisationerne både har selvstændigt ansvar for deres kvalitetssikringsvirksomhed, og at konklusioner og anbefalinger i deres rapporter ikke kan påvirkes af tredje parter såsom videregående uddannelsesinstitutioner, ministerier eller andre interessenter.

I en dansk sammenhæng bør svaret på et spørgsmål om uafhængighed derfor være at den skal være sikret gennem en selvstændig bestyrelses ansvar for virksomheden og ved at ministerier og uddannelsesinstitutioner opretholder en god armslængde til metodevalg, processer og indholdet af afrapportering og indstillinger. Nøjagtig som EVA's uafhængighed er sikret i dag.

2.1.5 Hvem skal bemyndige akkrediteringsorganisationerne?

For at leve op til de europæiske standarder skal en kvalitetssikringsorganisation bl.a. være formelt anerkendt af kompetente myndigheder inden for det europæiske område for videregående uddannelse (The European Higher Education Area). Akkrediteringsorganisationer i fx Norge og i Østrig i forhold til området for professionsrettede uddannelser arbejder da også ud fra en direkte regeringsbemyndigelse. I lande som Tyskland og Holland og i dele af det amerikanske system er akkrediteringssystemerne opdelt i to niveauer: for det første et niveau med et rammesættende meta-akkrediteringsorgan bemyndiget af regeringen (i Tyskland og USA de føderale myndigheder). De pågældende organer er i Holland NVAO, i Tyskland Akkreditierungsrat, og i USA Council of Higher Education Accreditation (CHEA). For det andet et operationelt niveau bestående af udførende akkrediteringsorganisationer. Disse har igen deres bemyndigelse i kraft af den meta-akkreditering som de har fået fra henholdsvis NVAO, Akkreditierungsrat eller CHEA. Systemerne beskrives nærmere i gennemgangene af landenes akkrediteringssystemer i appendiks A.

Der er selvfølgelig tale om komplekse systemer. Deres fordel er at de sikrer en grad af konsistens i lande hvor en føderal opbygning indebærer mange forskelligartede akkrediteringsorganisationer i regionale og enkeltstats-sammenhænge. For Hollands vedkommende er en del af forklaringen på konstruktionen at NVAO dækker både Holland og den flamsktalende del af Belgien.

Sådan er vilkåret ikke i Danmark, hvor det videregående uddannelsessystem også har en relativt overskuelig størrelse og derfor ikke i sig selv lægger op til en to-niveau-konstruktion. Imidlertid giver universitetsloven universiteterne mulighed for selv at vælge hvilken organisation de vil kvalitetssikres af. Hvis den valgfrihed går igen i et dansk akkrediteringssystem, kan det være et argument for et meta-akkrediteringsorgan der har til formål at fastlægge hvilke organisationer der kan gennemføre akkrediteringer, og at sikre at disse anvender processer og metoder der er i overensstemmelse med de europæiske standarder.

2.1.6 Hvor skal myndighedsansvaret for akkrediteringsafgørelsen placeres?

En akkreditering adskiller sig fra andre kvalitetssikringsmetoder ved at den er ensbetydende med en formel autoritativ afgørelse om hvorvidt kvaliteten lever op til bestemte kriterier. Et væsentligt spørgsmål er derfor hvor bemyndigelsen til at træffe akkrediteringsafgørelsen skal være placeret. Skal myndigheden ligge hos ministeriet som tilfældet er i Danmark i forhold til området for mellem- og videregående uddannelser, eller skal myndigheden ligge hos akkrediteringsorganisatio-

nen (dvs. typisk hos dets bestyrelse) som fx i Norge, USA og Tyskland? I et to-niveau-system kan afgørelsen også placeres hos meta-organet som fx i Holland.

Et centralt kriterium i denne sammenhæng er at den instans der træffer akkrediteringsafgørelsen, er uafhængig i forhold til uddannelserne og institutionerne. Det kriterium lever ministerierne automatisk op til. Hvorvidt akkrediteringsorganisationen lever op til kriteriet, afhænger af hvorledes dennes bestyrelse er udpeget og sammensat. Forudsat at akkrediteringsorganisationens uafhængighed er sikret, kan der være en fordel ved at myndigheden er placeret dér, ikke mindst i relation til udbudsakkrediteringer (præ-akkreditering).

Ved at placere afgørelsen om udbuddet (præ-akkreditering) hos akkrediteringsorganisationen eller hos et akkrediteringsorgan vil der være en klar markering af at akkrediteringer afløser et ministerielt godkendelsessystem. Herudover vil en sådan konstruktion bidrage til at skabe en høj grad af synlighed omkring kriterierne og processen for udbudsgodkendelse. Ulempen er at samme instans både har ansvaret for processen og for den beslutning der følger af processen. Derfor må der i så tilfælde drages omsorg for at et velfungerende appelsystem er til rådighed for de akkrediterede institutioner og uddannelser.

2.1.7 Hvem skal tage initiativet til en akkreditering?

Hvem der har retten til at igangsætte akkrediteringer, er et væsentligt tema som der findes forskellige varianter over. Initiativet kan enten komme fra ministeriet, fra akkrediteringsorganet, fra akkrediteringsorganisationen eller fra uddannelsesinstitutionen selv.

I et frivilligt ikke-offentligt akkrediteringssystem som det regionale amerikanske kommer initiativet reelt fra uddannelsesinstitutionerne idet de ejer akkrediteringsorganisationerne. Det samme gælder for de akkrediteringer i Holland der gennemføres af de professionelle organisationer. Her har akkrediteringerne en varighed af seks år, hvorefter uddannelsen selv skal tage initiativ til at blive akkrediteret på ny.

I offentlige kvalitetssikrings- og akkrediteringssystemer som i Tyskland og Norge er det akkrediteringsorganet der har initiativretten til akkrediteringerne som gennemføres efter en fast turnusmodel. I Norge har ministeriet desuden mulighed for at bede det norske akkrediteringsorgan (NOKUT) om at igangsætte akkrediteringer af uddannelser på baggrund af en konkret mistanke om svigt i kvaliteten.

Hensynet til den operationelle uafhængighed i akkrediteringsprocessen kan i princippet opretholdes uanset om initiativretten ligger hos ministeriet eller hos akkrediteringsorganet/-organisationen. For at reducere risikoen for at beslutningen om at igangsætte en akkreditering

sammenblandes med politiske interesser eller motiver, vil det imidlertid være nærliggende at placere initiativretten hos akkrediteringsorganet.

2.1.8 Hvilke afgørelseskategorier skal der være?

Antallet og typer af afgørelseskategorier er endnu et vigtigt spørgsmål. Skal det alene være en ja/nej-mulighed som i USA og Holland? Eller skal der også kunne tildeles en betinget akkreditering der giver uddannelsen/institutionen en mulighed for at rette op på uopfyldte kriterier inden for en nærmere bestemt tidsfrist og opnå en positiv akkreditering derefter?

Hidtidige internationale erfaringer gør svaret på dette spørgsmål rimelig oplagt. En ja/nej-mulighed har den konsekvens at systemet over tid mister sin troværdighed idet der vil være en klar tilbøjelighed til meget få tilfælde af "nej" på grund af den rækkevidde som denne type af afgørelse har. Hidtidige amerikanske og hollandske akkrediteringer viser klart denne tendens.

Ud over risikoen for at akkrediteringerne mister troværdighed, skal der også tages hensyn til uddannelsernes/institutionernes muligheder for at udnytte akkrediteringsprocessen til egen fortsat udvikling og som et ledelsesredskab. Disse formål taler yderligere for muligheden for at kunne tildele en "betinget akkreditering".

Muligheden for at give et "nej" bør indlysende nok altid være til stede. I alle lande er der denne afgørelsesmulighed. Undtagelsen er de danske professionsbachelor-akkrediteringer hvor der ikke har været lovhjemmel til at give et nej. Hvis ikke der er mulighed for at give et "nej", vil den betingede akkrediteringskategori potentielt blive meget elastisk og rumme et bredt spektrum af uddannelser/institutioner, lige fra dem der er tæt på at opnå en positiv akkreditering, til dem der er endda meget langt fra at opfylde de fastsatte kriterier.

Konklusionen peger med andre ord klart på et akkrediteringssystem der rummer alle tre afgørelseskategorier.

2.1.9 Hvilke konsekvenser skal en akkreditering have?

Konsekvenserne af en positiv akkreditering af en institution vil typisk være at institutionen sikres en række frihedsgrader i form af frit at kunne udbyde uddannelser inden for et bestemt område eller på et bestemt niveau (bachelor- eller kandidatniveau). Positiv akkreditering af en uddannelse vil kunne sikre offentlig finansiering, tilskud til de studerende og markedsfordele. Der er modsat også en række konsekvenser forbundet med at en institution eller uddannelse ikke opnår en positiv akkreditering. Disse konsekvenser vil typisk være tab af institutionsstatus, fx titel af universitet, tab af økonomisk tilskud eller tab af rettigheder til at udbyde særlige uddannelser. Konsekvensen af en negativ akkreditering er altså forskellig afhængigt af om der er tale om en institu-

tions- eller en uddannelsesakkreditering – og det centrale spørgsmål er her hvor vidtgående konsekvenser de forskellige akkrediteringsafgørelser skal have.

I Østrig og Norge, som begge har institutionsakkrediteringer, indebærer en negativ akkreditering et øjeblikkeligt tab af institutionsstatus. I USA, hvor markedet regulerer udbuddet af institutioner, kan en negativ institutionsakkreditering betyde et tab i markedsandele.

I forhold til uddannelsesakkrediteringer kan der være forskellige konsekvenser af en negativ akkreditering. I USA, Tyskland og Holland vil uddannelserne miste offentligt tilskud, mens det i andre lande indebærer tab af retten til at udbyde den pågældende uddannelse eller at tildele en grad.

Regeringen har i sit oplæg til Globaliseringsrådet fastslået at kun de (nye) uddannelser der akkrediteres positivt, kan opnå offentligt økonomisk tilskud, og at alle eksisterende uddannelser der ikke opnår en positiv akkreditering, skal fratages deres offentlige støtte.

Uanset kombinationen af belønning og straf i et akkrediteringssystem er det vigtigt at være opmærksom på risikoen for at der opstår en følgagtighedskultur i de videregående uddannelser, dvs. at overvejelser om strategi og udvikling entydigt satser på tilpasning til det minimumsniveau som akkrediteringskriterierne udstikker.

2.1.10 Hvor skal opfølgningsansvaret ligge?

Hvis en institution eller en uddannelse har fået en betinget akkreditering, skal uddannelsen/institutionen inden for en nærmere bestemt tidsramme dokumentere at den nu lever op til kriterierne således at der er grundlag for en fornyet vurdering og akkreditering. Spørgsmålet er i den sammenhæng hvilken instans der skal have ansvaret for at iværksætte den fornyede vurdering? Skal det være ministeriet, uddannelsesinstitutionerne eller akkrediteringsorganet/-organisationen?

Med henblik på at sikre konsistens og ensartethed mellem den første akkreditering og den efterfølgende fornyede akkreditering bør det operationelle, metodiske og faglige ansvar for begge processer være placeret samme sted, nemlig hos akkrediteringsorganet/-organisationen. Det har da også været tilfældet i de akkrediteringer der herhjemme har fundet sted på området for mellem lange videregående uddannelser.

2.1.11 Hvilken klageinstans skal der være?

De europæiske standarder fastlægger at der i tilknytning til et akkrediterings- eller kvalitetssikringssystem skal være en mulighed for at de videregående uddannelsesinstitutioner kan klage over en akkrediteringsafgørelse til en uafhængig klageinstans. Sådanne uafhængige klageinstan-

ser eksisterer allerede i både Tyskland, Holland, Østrig og Norge. I forbindelse med de igangværende EVA-akkrediteringer på området for mellemlange videregående uddannelser har der ikke været etableret nogen klageinstans. Men i konstruktionen af et dansk akkrediteringssystem og i det forberedende lovgivningsarbejde bør de formelle rammer og myndigheden for en uafhængig klageinstans fastlægges.

2.1.12 Hvem skal formulere kriterierne?

Endnu et centralt spørgsmål lyder: Hvem skal formulere kriterierne for akkrediteringerne? Skal ministeriet, akkrediteringsorganet, de operationelle akkrediteringsorganisationer eller uddannelsesinstitutionerne – eller skal de fastsættes i et samspil eller egentlig samarbejde mellem parterne?

Et afgørende element i denne sammenhæng kan være om den endelige afgørelse om kriteriernes indhold og afgrænsning træffes i tilstrækkelig uafhængighed i forhold til uddannelsesinstitutionerne.

Et andet vigtigt hensyn er at sikre at en tilstrækkelig fleksibilitet og rummelighed i de lovgivningsmæssige rammer muliggør at kriterierne kan videreudvikles og justeres over tid så de dermed afspejler både den aktuelle kvalitetsudvikling på institutionerne og den faglige udvikling på uddannelserne. Risikoen ved ikke at have en mulighed for løbende justering (typisk ved igangsættelsen af en ny turnus) er at akkrediteringerne får en konserverende effekt på institutionernes kvalitetsopfattelse.

Landeeksemplerne viser tydeligt at kriterieformuleringen typisk foregår i et samspil mellem ministerierne og det udførende niveau hvor ministerierne fastsætter de lovgivningsmæssige krav, og akkrediteringsorganisationerne udmønter dem i operationelle kriterier. Der er imidlertid en række nuancer i praksis der især afhænger af om akkrediteringssystemet er opdelt i et eller to niveauer.

I to-niveau-systemer som det tyske og hollandske er der en tredeling i kriteriefastsættelsen. Lovgivningen fastsætter i begge lande de overordnede krav til akkrediteringernes indhold som i Holland er udmøntet i seks hovedtemaer. Operationaliseringen af kriterierne ligger på de to akkrediteringsniveauer i systemet hvor meta-organet fastlægger en indholdsmæssig og metodisk ramme for akkrediteringerne som i Holland er udmøntet i 30 faste kriterier. I Tyskland er der tale om et mindre antal ramme-kriterier. I Holland tilpasser de udførende akkrediteringsorganisationer de 30 kriterier til det specifikke uddannelsesområde og supplerer kriterierne med mere områdespecifikke kriterier. I Tyskland er det tilsvarende akkrediteringsorganisationerne der udmønter de overordnede rammekriterier i en række mere specifikke kriterier.

I et-niveau-koncepterne som i Norge og Danmark (på professionsbachelorområdet) er kriterierne fastsat i et mere direkte samarbejde mellem akkrediteringsorganisationen (NOKUT henholdsvis EVA) og ministerierne. På det danske professionsbachelorområde er kriterierne således blevet udformet i et tæt samarbejde mellem EVA og Undervisningsministeriet med afsæt i de krav som er indeholdt i professionsbachelorbekendtgørelsen.

I USA, hvor det regionale akkrediteringssystem er privat og frivilligt, fastsættes kriterierne af akkrediteringsorganisationerne som ejes af uddannelsesinstitutionerne. Her kan der sås tvivl om uafhængigheden og uvildigheden i kriteriefastsættelsen.

Svaret på det indledende spørgsmål må være at kriterierne bør fastsættes i et passende samspil mellem det lovgivningsmæssige/ramme-sættende og det operationelle niveau, og at det er vigtigt i processen at sikre en tilstrækkelig uafhængighed i forhold til de berørte uddannelsesinstitutioner. Derudover bør udviklingselementet tænkes ind, først og fremmest gennem en fleksibel og rummelig lovgivning der muliggør en videreudvikling og justering af kriterierne.

2.1.13 Hvilken længde skal en akkrediteringscyklus have?

Spørgsmålet om hvor langt et tidsinterval eller en cyklus der skal være mellem akkrediteringerne, skal ses i sammenhæng med overvejende to hensyn og balancen mellem dem: For det første er der et hensyn at tage til den belastning som en akkrediteringsproces påfører institutionerne og uddannelserne. Dette hensyn taler for en længere cyklus. For det andet er der et hensyn til værdien af akkrediteringerne som en mekanisme der skal virke troværdig i forhold til den løbende institutionelle kvalitetsudvikling og uddannelsernes faglige udvikling. Dette hensyn taler for en kortere cyklus.

Der er stor forskel på det tidsinterval der er mellem akkrediteringerne i forskellige lande. Forskellen er især markant mellem det amerikanske akkrediteringssystem, hvor det førstnævnte hensyn vejer tungest, og de europæiske akkrediteringssystemer, hvor det sidstnævnte hensyn dominerer.

I USA er der således ti år mellem institutionsakkrediteringerne, mens fx alle østrigske bachelor- og kandidatuddannelser akkrediteres efter fem år. I Tyskland er det en nogenlunde tilsvarende periode idet en akkreditering almindeligvis gælder fem til syv år. I Danmark er der ikke truffet endelig beslutning om en fast turnusmodel på hverken professionsbachelorområdet eller i forhold til CVU-akkrediteringerne.

Ambitionen i opbygningen af et dansk akkrediteringssystem må være at sikre den rette balance mellem belastningshensynet og akkrediteringernes troværdighed. Hvis der også skal være god overensstemmelse med den generelle praksis på akkrediteringsområdet i Europa, bør en cyklus ikke være under fem år og ikke over seks år.

2.1.14 Hvordan skal arbejdsfordelingen være mellem akkrediteringsorganisationer og ekspert-grupper?

I opbygningen af et akkrediteringssystem bør forholdet og rollefordelingen mellem akkrediteringsorganisationerne og de eksterne eksperter nøje overvejes.

Akkrediteringernes troværdighed forudsætter et højt professionelt niveau hos de organisationer der varetager akkrediteringsprocessen. De europæiske standarder indeholder derfor også en anbefaling af at kvalitetssikringsorganisationer har personalemæssige og økonomiske ressourcer der er afstemt med de opgaver der skal løses. Med andre ord skal der være en medarbejderstab der både kvalifikationsmæssigt og ressourcemæssigt er i stand til at sikre metodisk professionalisme og konsistens i den enkelte akkrediteringsproces og på tværs af akkrediteringerne. Det hensyn er især vigtigt i forhold til uddannelsesakkrediteringer som ellers kan komme til at lide under det vilkår at der er skiftende ekspertgrupper med tilsvarende forskelle i vægtning og fortolkning af kriterier.

Denne konsekvens har været tydelig i en række af de central- og østeuropæiske lande, hvor akkrediteringsorganisationer har været bemandede med ganske få medarbejdere, fx havde den tjekiske organisation i mange år kun to medarbejdere. Også en række af de amerikanske akkrediteringsorganisationer møder den kritik fra forbundsmyndighederne at de med deres beskedne bemanning ikke kan sikre den nødvendige skarphed og konsistens i de mange afrapporteringer.

I den sammenhæng er det bl.a. af stor betydning om ansvaret for den formelle afrapportering er placeret hos akkrediteringsorganisationen eller hos eksperterne. I det sidste tilfælde er der som sagt en risiko for inkonsistens i kriterievurderingen og afrapporteringen på tværs af de enkelte akkrediteringer. Den risiko vil være betydeligt reduceret ved en model hvor det formelle afrapporteringsansvar ligger hos akkrediteringsorganisationen. Det er tilfældet med de akkrediteringer som EVA gennemfører for Undervisningsministeriet.

2.1.15 Hvordan skal man sikre at akkrediteringerne får international værdi og relevans?

Det sidste spørgsmål handler om hvordan de nationale akkrediteringssystemer og -processer sikres international gyldighed og relevans.

Deltagelse i ENQA-samarbejdet må her være den overordnede ramme. Inden for dette samarbejde deles der løbende erfaringer med "best practice". I de fleste europæiske lande er der derudover allerede iværksat en proces med at udmønte og omsætte de europæiske standarder til de nationale systemer og kvalitetssikringsprocesser. Et fælles metodisk grundlag og fælles kvalitetsstandarder er et væsentligt skridt i retning af at sikre en international synlighed, sammenlignelighed og kompatibilitet imellem de enkelte landes akkrediteringsprocesser.

En mindre gruppe ENQA-medlemmer fra bl.a. lande som Holland, Tyskland, Spanien og Norge deltager i et særligt samarbejde inden for rammerne af European Consortium for Accreditation (ECA), hvor formålet er at tilpasse akkrediteringsprocesserne så meget at der kan etableres gensidig anerkendelse, dvs. at fx en NVAO-akkreditering af en hollandsk uddannelse anerkendes i ECA's øvrige medlemslande. Efter EVA's vurdering finder det pågældende samarbejde sted med en forholdsvis lav fællesnævner, og EVA forudser at ECA's aktiviteter inden for et par år vil overgå til at være et ENQA-opgaveområde.

En særlig vigtig dimension er anvendelsen af internationale eksperter. Forløberen for EVA – det daværende Evalueringscenter for de videregående uddannelser – tog tilbage i 1992 initiativ til at anvende nordiske eksperter i sine evalueringer. De nordiske søsterorganisationer har alle fulgt denne linje så evalueringer i de nordiske lande i dag som hovedregel inddrager eksperter fra de øvrige lande.

EVA anvender nu internationale eksperter i flertallet af de auditeringer der iværksættes på universitetsområdet. Når det ikke gælder alle auditeringer, skyldes det at EVA indtil videre har ladet det enkelte universitet selv vælge om der skulle indsættes et nordisk og dermed danskkyndigt panel eller et internationalt panel med den konsekvens at al dokumentation skal være på engelsk. Heri ligger en væsentlig blokering for anvendelsen af internationale eksperter idet det kun helt undtagelsesvist er tilfældet at evalueringer eller akkrediteringer i de enkelte europæiske lande gennemføres på et andet sprog end det nationale. Blandt undtagelserne er "The Trans-European Evaluation Project" (TEEP), som EVA i 2002-03 organiserede for EU-Kommissionen, og hvor europæisk sammensatte ekspertpaneler gennemførte engelsksprogede evalueringer i ni EU-medlemslande inden for fagområderne fysik, historie og veterinærstudier. I 2002 gennemførte EVA desuden på eget initiativ en komparativ evaluering med et internationalt panel af landbrugsuddannelser i Danmark (KVL), Holland, Irland og Tyskland.

Anvendelsen i Europa af internationale eksperter finder således endnu kun sted i mindre omfang. Ud over det nordiske eksempel udveksles tysktalende eksperter mellem Tyskland, Østrig og Schweiz, ligesom der er tilsvarende udveksling mellem Holland og det flamsktalende Belgien. Men der er for EVA ingen tvivl om at inddragelsen af internationale eksperter er et væsentligt europæisk udviklingsområde.

2.2 Sammenfatning

De ovenstående fokuspunkter kan naturligvis ikke betragtes som udtømmende. Andre relevante temaer kunne være forholdet mellem et akkrediteringsfokus på henholdsvis uddannelsernes input, processer og output, eller hvordan og i hvilket omfang akkrediteringsrapporter og -resultater skal offentliggøres.

Det er imidlertid EVA's vurdering at de analyserede punkter tilsammen udgør en relevant ramme for de indledende og grundlæggende overvejelser og prioriteringer i forbindelse med opbygningen af et dansk akkrediteringssystem. Som centrale aspekter af et velfungerende akkrediteringssystem har kapitlet peget på betydningen af uafhængighed, troværdighed, konsistens og akkrediteringsprofessionalisme.

Kapitlet fremhæver også betydningen af at akkrediteringer tænkes sammen med andre relevante kvalitetssikringsmetoder, som auditering og evaluering, i et nationalt kvalitetssikringssystem.

En yderligere væsentlig pointe er relevansen af sammenligninger med andre nationale akkrediteringssystemer. Amerikanske baseballkasketter har ofte et mærkat med teksten "One size fits all". Det fremgår forhåbentlig klart af kapitlet at det samme ikke gælder for akkrediteringssystemer i forskellige nationale sammenhænge. Tværtimod drejer det sig som allerede understreget i kapitel 1 om at opnå en god balance mellem på den ene side opmærksomheden på relevante internationale erfaringer og på den anden side forståelsen af de muligheder og krav der er knyttet til den lokale, danske kontekst.

3 Akkreditering i Danmark

Dette kapitel præsenterer det nuværende danske koncept for akkrediteringer på det videregående uddannelsesområde og introducerer kort dets grundelementer.

3.1 Det danske akkrediteringskoncept

Kvalitetssikringen af det videregående uddannelsesområde i Danmark foregår ved hjælp af forskellige virkemidler. Overordnet set styrer bekendtgørelsessystemet uddannelsesudbuddet og godkendelsen af nye uddannelser i Danmark. Hertil kommer en række mekanismer såsom evalueringer, auditeringer og akkrediteringer der skal sikre at kvaliteten af uddannelserne fastholdes og udvikles. I de seneste år har akkrediteringer fået en stadig større rolle i kvalitetssikringen af området for de mellemlange videregående uddannelser. Regeringen har bebudet at akkreditering i de kommende år vil blive udvidet til også at omfatte universitetsområdet. Derudover vil akkrediteringer blive koblet til muligheden for at opnå offentligt tilskud. Kun uddannelser som opnår en akkreditering, skal fremover kunne modtage offentligt tilskud. Herudover er det tanken at akkrediteringer skal erstatte styring gennem bekendtgørelser, og at præ-akkreditering skal være et styringsinstrument for at godkende nye uddannelser og institutioner der søger om at blive oprettet.

Det danske system for videregående uddannelse er tostrengt og består af universiteter der udbyder bachelor-, kandidat- og ph.d.-uddannelser, og af en college-sektor der udbyder professionsrettede, mellemlange videregående uddannelser (fx til lærer, sygeplejerske eller diplomingeniør) der har en varighed af 3-4 år. Som nævnt omfatter akkrediteringerne indtil videre kun de professionsrettede, mellemlange videregående uddannelser og de institutioner som de udbydes på.

EVA har siden 2004 stået for disse akkrediteringer som indtil nu har omfattet 20 professionsbacheloruddannelser udbudt på tilsammen 70 institutioner og 17 Centre for Videregående Uddannelser (CVU'er) der har søgt om at blive godkendt som University College.

I 2000 blev der gennemført en grundlæggende reform af området for de mellemlange videregående uddannelser. Reformen havde overvejende som sigte at styrke kvaliteten af uddannelserne, skabe sammenhæng og fleksibilitet i uddannelsessystemet og etablere et samlet niveau for uddannelserne der skulle føre til professionsbachelorgraden. Siden 2001 er samtlige 35 mellemlange videregående uddannelser blevet godkendt eller oprettet som professionsbacheloruddannelser. I forlængelse heraf har EVA og Undervisningsministeriet opstillet en række kriterier som en uddannelse skal opfylde for at den fortsat kan anerkendes som en professionsbacheloruddannelse. Disse kriterier ligger til grund for systematiske akkrediteringer af de enkelte uddannelser som foretages 3-4 år efter at de har fået tildelt titlen som professionsbachelor. Akkrediteringerne fører til en indstilling til Undervisningsministeriet om hvorvidt der er grundlag for fortsat godkendelse af tildeling af professionsbachelortitlen.

Reformen indebar også at der blev etableret 22 CVU'er. De skulle samle de mange små og spredte mellemlange videregående uddannelser i færre og fagligt bredere og stærkere institutioner. Reformen skulle sikre at det regionale udbud af uddannelser bevares og videreudvikles som et reelt og seriøst alternativ til universiteterne. Som en manifestation af CVU'ernes status indførtes i 2004 muligheden for at opnå kvalitetsbetegnelsen "University College" for de CVU'er der lever op til en række kvalitetskriterier. En forudsætning for at opnå titlen er en forudgående akkreditering der vurderer om institutionen lever op til de fastlagte kriterier. Akkrediteringerne fører til en indstilling til Undervisningsministeriet som træffer den endelige afgørelse om godkendelse.

Ved en negativ akkreditering kan der søges igen med det samme og ved en betinget akkreditering gives der op til to år til at dokumentere at kriterierne er opfyldt.

3.2 EVA's organisation, erfaringer og opgaver

EVA varetager akkrediteringsprocessen efter bemyndigelse fra Undervisningsministeriet. EVA er indtil videre den eneste organisation i Danmark der har en sådan bemyndigelse. Herudover har handelshøjskolerne i København og Århus på eget initiativ ladet sig akkreditere på institutionsniveau af den europæiske organisation EQUIS, som er omtalt i kapitel 1.

EVA har eksisteret siden 1999 hvor instituttet afløste det daværende Evalueringscenter der foretog systematiske evalueringer af næsten alle videregående uddannelser. Med etableringen af EVA blev ansvarsområdet udvidet til at omfatte ekstern kvalitetssikring af hele uddannelsessektoren fra børnehøjskoleklasse op til universitetsniveau. EVA er en uafhængig institution med en bestyrelse der har selvstændig initiativret til at sætte kvalitetssikringsaktiviteter i gang. EVA foretager en bred vifte af kvalitetssikringsopgaver inden for det videregående uddannelsesområde der spænder fra uddannelsesevalueringer over auditeringer til akkrediteringer af både uddannelses- og institutionsniveauet.

EVA har 78 ansatte og godt en fjerdedel af de samlede personaleressourcer anvendes i tilknytning til projekter på det videregående uddannelsesområde.

EVA har tidligt haft erfaringer med akkrediteringslignende processer. Således indgår det i EVA's lovgrundlag at instituttet skal fortsætte det tidligere Evalueringscenters vurderinger af om en privat uddannelse er SU-berettiget, dvs. om de studerende på uddannelsen skal have ret til at modtage Statens Uddannelsesstøtte (SU). Vurderingen bliver gennemført af EVA's konsulenter på grundlag af et sæt kriterier udviklet til formålet. Afgørelsen om SU-godkendelse træffes af Undervisningsministeriet på baggrund af EVA's indstilling.

Tilsvarende gennemfører EVA kriteriebaserede vurderinger af arbejdsmiljøuddannelserne for Arbejdstilsynet som grundlag for Arbejdstilsynets godkendelse.

Hvad angår akkrediteringerne på området for mellemlange videregående uddannelser, er arbejdsfordelingen den samme som ved SU-vurderingerne og vurderingerne af arbejdsmiljøuddannelserne. Akkrediteringerne af CVU'er og professionsbacheloruddannelser er altså en todelt proces hvor EVA gennemfører den faglige vurdering der indgår i akkrediteringsprocessen, og udarbejder en indstilling til Undervisningsministeriet om hvorvidt en uddannelse eller institution lever op til kravene. Undervisningsministeriet træffer den endelige afgørelse om akkreditering på baggrund af EVA's indstilling.

3.3 Metode og akkrediteringsproces

EVA gennemfører akkrediteringsprocesser af både uddannelser og institutioner inden for det mellemlange videregående uddannelsesområde. Kriterierne der ligger til grund for begge typer af akkrediteringsprocesser, har EVA og Undervisningsministeriet udformet sammen.

Akkrediteringsprocessen følger den samme metode-model som EVA's øvrige kvalitetssikringsaktiviteter. Modellen er i overensstemmelse med de europæiske standarder og omfatter:

- selvevaluering
- eksternt ekspertpanel og institutionsbesøg
- offentlig rapport.

Inden for denne metodiske ramme har EVA som et væsentligt mål at sikre ensartethed og konsistens i akkrediteringsprocessen. Det betyder bl.a. at alle akkrediteringsprocesserne for henholdsvis uddannelser og institutioner følger de samme kriterier og procedurer, som er fastsat på forhånd. Det betyder også at EVA i forhold til de forskellige ekspertgrupper spiller en betydelig rolle med at sikre konsistens i disses vurderinger. Det er EVA's medarbejdere der skriver akkrediterings-

rapporterne, og som har ansvar for at sikre at dokumentation og begrundelser for kriterieopfyldelser bliver brugt ens i alle akkrediteringerne.

3.4 Selvevaluering

De enkelte uddannelser og institutioner udarbejder i forbindelse med akkrediteringen en skriftlig selvevaluering der tilvejebringer et skriftligt materiale om uddannelsen/institutionen, og som sammen med besøget udgør det centrale grundlag for vurderingen. Uddannelsen/institutionen udarbejder selvevalueringen med udgangspunkt i en vejledning fra EVA. Vejledningen tager afsæt i kriterierne der ligger til grund for akkrediteringen. Uddannelsen/institutionen skal vedlægge selvevalueringen skriftligt materiale der dokumenterer i hvilket omfang kriterierne er opfyldt.

I akkrediteringerne af institutioner er kriterierne formuleret i forhold til følgende ti temaer:

- vision
- organisation og ledelse
- uddannelse
- kvalitetssikring og -udvikling
- undervisere og lærerkræfter
- forskningstilknytning
- fysiske og elektroniske ressourcer
- videntcenter
- samarbejde og partnerskaber
- økonomi.

I akkrediteringerne af uddannelser er kriterierne formuleret i forhold til følgende syv temaer:

- faglig profil
- struktur
- organisation, miljø og faciliteter
- undervisere
- studerende
- eksamener og prøver
- kvalitetssikring.

3.5 Eksternt panel og institutionsbesøg

I hver akkrediteringsproces nedsætter EVA en faglig ekspertgruppe der skal vurdere uddannelsens/institutionens skriftlige selvevaluering og andet fagligt materiale udarbejdet af uddannelsen/institutionen. Eksperterne skal være uafhængige af de uddannelser og institutioner som de skal vurdere.

I uddannelsesakkrediteringerne har de faglige eksperter et ansvar der er nøje defineret i forhold til de kriterier der ligger inden for deres respektive faglige profil. I institutionsakkrediteringerne har eksperterne en mere udvidet rolle da de skal sikre helhedsvurderingen. Det sker imidlertid i et meget tæt samarbejde med EVA. For at sikre konsistens og ensartethed i vurderingerne prioriterer EVA at synliggøre kriteriernes indbyrdes vægtning og reducere skønsmæssige betragtninger.

Som led i akkrediteringsprocessen aflægger EVA og de faglige eksperter besøg af mindst en dags varighed på uddannelsesinstitutionen.

3.6 Offentlig rapport

EVA udarbejder en akkrediteringsrapport på baggrund af den skriftlige dokumentation, institutionsbesøget og de faglige eksperters vurderinger. Rapporten indeholder en grundig analyse af kriterieopfyldelsen der udmøntes i en samlet indstilling til Undervisningsministeriet i overensstemmelse med de indstillingskategorier der er nævnt nedenfor. Rapporten sendes til Undervisningsministeriet som træffer den endelige akkrediteringsafgørelse. EVA offentliggør herefter akkrediteringsrapporten på sin hjemmeside.

I forbindelse med uddannelsesakkrediteringer beslutter Undervisningsministeriet i forhold til indstillingskategorier:

- godkendt (akkreditering)
- betinget godkendt (betinget akkreditering).

I forbindelse med institutionsakkrediteringer beslutter Undervisningsministeriet i forhold til tre indstillingskategorier:

- godkendt (akkreditering)
- godkendt med forbehold (betinget akkreditering)
- ikke-godkendt (ikke-akkrediteret).

Hvis en uddannelse/institution får en betinget akkreditering, har den mulighed for inden for periode af et ½-2 års varighed at opfylde de kriterier der i første omgang ikke var opfyldt. EVA foretager herefter en fornyet vurdering og sender på den baggrund en ny indstilling til Undervisningsministeriet. Hvis en institution får et afslag på at blive akkrediteret, kan den søge om at blive akkrediteret på ny.

Der er endnu ikke etableret den formelle klageprocedure som de europæiske standarder foreskriver.

Appendiks A

Akkreditering i Holland

Dette kapitel præsenterer det hollandske system for uddannelsesakkrediteringer og giver en kort introduktion til systemets grundelementer. Systemet er bl.a. interessant i kraft af dets to niveauer, henholdsvis et meta-akkrediteringsorgan og forskellige operationelle akkrediteringsorganisationer. Derudover har systemet en tværnational dimension idet det dækker både Holland og den flamsktalende del af Belgien, der begge er repræsenterede i bestyrelsen for akkrediteringsorganet NVAO.

Det hollandske akkrediteringssystem

Holland introducerede et akkrediteringssystem som led i implementeringen af bachelor-/kandidatstrukturen i forlængelse af Bologna-deklarationen. Målet med akkrediteringssystemet var bl.a. at positionere hollandske videregående uddannelser internationalt, gøre kvaliteten af uddannelserne bedre og mere gennemsigtig, sikre en uafhængig kvalitetssikring af uddannelserne og muliggøre internationale sammenligninger.

Uafhængighed, kontrol og konsekvens blev vigtige nøgleord for akkrediteringssystemet. Det skyldtes at Hollands hidtidige kvalitetssikringssystem var blevet kraftigt kritiseret fra international side for at være alt for tæt knyttet til uddannelsesinstitutionerne.

Det hidtidige system var todelt og bestod i et evalueringssystem for de videregående uddannelser der udbydes på universiteterne, og et andet for de uddannelser der udbydes på professionsrettede videregående uddannelsesinstitutioner. Det første system var ejet af universiteterne og blev administreret af foreningen af universiteter (VSNU), mens det andet var ejet af de professionsrettede videregående uddannelsesinstitutioner og blev administreret af institutionernes egen forening (HBO-raad).

Med NVAO's tidligere vice-præsident Olchert Brouwers ord var systemet "en tandløs tiger" – bl.a. fordi der manglede konsekvenser hvis uddannelserne ikke implementerede evalueringspanelernes anbefalinger.

Den hollandske akkrediteringsorganisation NAO blev oprettet i 2002. Da den hollandske og flamske regering i 2003 underskrev en traktat om en fælles akkrediteringsorganisation, blev NAO omdannet til den hollandsk-flamske akkrediteringsorganisation NVAO. Dermed blev NVAO den første tværnationale akkrediteringsorganisation i Europa.

Holland opererer kun med uddannelsesakkrediteringer og ikke med institutionsakkrediteringer. Akkrediteringerne er et stempel der indikerer at uddannelsen lever op til en række kvalitetskriterier, og fungerer som en overbygning til den eksisterende kvalitetssikring. Uddannelserne organiserer selv både deres interne og eksterne kvalitetssikring og tager derfor selv initiativ til at lade sig akkreditere.

I Holland er akkreditering en forudsætning for:

- offentlig finansiering af bachelor- og kandidatuddannelser
- uddannelsesinstitutioners ret til at tildele grader
- tildeling af studiestøtte til studerende.

Bachelor- og kandidatuddannelser opfattes som to selvstændige størrelser og akkrediteres hver for sig. En akkreditering gælder i seks år hvorefter uddannelserne skal akkrediteres på ny.

De centrale institutioner og deres opgaver

De centrale institutioner i akkrediteringsprocessen er henholdsvis NVAO og de såkaldte visitating and assessment agencies (VBI'er).

NVAO's mandat er fastlagt i den hollandske lov om videregående uddannelse og forskning. Organisationens centrale opgaver er at:

- akkreditere eksisterende videregående uddannelser
- præakkreditere/validere nye videregående uddannelser
- rådgive om mulige forlængelser af kandidatuddannelser på universiteter.

Undervisningsministeren udpeger NVAO's bestyrelse der består af repræsentanter fra uddannelsessektoren, forhenværende politikere og kvalitetssikringsekspertter. NVAO finansieres dels af det hollandske ministerium for uddannelse, kultur og videnskab, dels af uddannelsesinstitutionerne. Den hollandske og den flamske minister for videregående uddannelse er ansvarlige for at overvåge NVAO's aktiviteter, og inspektoratet for uddannelse monitorerer akkreditering i Holland.

NVAO's akkrediteringsafgørelser falder i to kategorier: ja eller nej. Enten bliver en uddannelse akkrediteret, eller også gør den ikke. Systemet giver ikke mulighed for at blive akkrediteret med forbehold og involverer ikke ranking.

NVAO udfører ikke selv akkrediteringer, men baserer sine afgørelser på akkrediteringer foretaget af et visitating and assessment agency (VBI). VBI'erne er uafhængige institutioner der har en afgrænset kompetence inden for et eller flere uddannelsesområder eller fagdiscipliner.

Uddannelserne vælger selv hvilken VBI de vil evalueres af. VBI'erne godkendes af NVAO efter fastlagte kriterier der bl.a. omfatter graden af uafhængighed, mulighed for at operationalisere NVAO's generelle metodiske rammer for akkrediteringerne samt kompetence til at udarbejde en specifik struktur til akkrediteringen af en given uddannelse. NVAO registrerer godkendte VBI'er i et register som institutionerne kan bruge når de skal vælge akkrediteringsorganisation.

Rammerne for akkrediteringerne fremgår af NVAO's "Accreditation Framework" og er bevidst formuleret relativt bredt så VBI'erne selv kan tilpasse dem de givne uddannelser.

Alle uddannelser akkrediteres dog på baggrund af de samme seks temaer som er fastlagt ved lov:

- Uddannelsens mål og formål
- Uddannelsens indhold og struktur
- Undervisere
- Faciliteter
- Intern kvalitetssikring
- Resultater.

Til temaerne knytter der sig i alt omkring 20 såkaldte aspekter og 30 kriterier.

VBI'erne vurderer hvert tema enkeltvis efter en skala med fire niveauer:

- Fremragende
- God
- Tilfredsstillende
- Utilfredsstillende.

Alle temaer skal mindst opnå vurderingen tilfredsstillende for at en uddannelse kan blive akkrediteret. Ud fra temavurderingerne kommer VBI'en i sin akkrediteringsrapport med en samlet vurdering af om uddannelsen er kvalificeret til at blive akkrediteret. NVAO træffer den endelige afgørelse på baggrund af en samlet vurdering af VBI'ens rapport.

Uddannelserne har mulighed for at bede VBI'en se på ekstraordinære kvalitetsforhold ved netop deres uddannelse. Vurderingen af de særlige forhold indgår ikke i bedømmelsen af hvorvidt uddannelsen er kvalificeret til akkreditering eller ej.

Hvis en uddannelse ikke opnår akkreditering, mister den retten til at tildele grader, de studerende kan ikke længere modtage studiestøtte, og hvis der er tale om en offentligt finansieret uddannelse, ophører finansieringen.

Præakkrediteringer af nye uddannelser følger grundlæggende samme procedure som akkrediteringer af eksisterende uddannelser.

Metode og proces

NVAO har fastsat de metodiske rammer og processen for akkrediteringerne i overensstemmelse med de europæiske standarder for kvalitetssikring.

Akkrediteringsprocessen har følgende grundelementer:

- Selvevaluering
- Ekspertpanel og institutionsbesøg
- Rapport og akkreditering
- Klagemuligheder og opfølgning.

Selvevaluering

Akkrediteringsprocessen indledes med uddannelsesinstitutionernes selvaluering. Selvevalueringens rapporten er ikke offentlig – den afleveres til den VBI uddannelsen har valgt som akkrediteringsorganisation, og ofte ser NVAO den ikke. Selvevalueringens rapporten skal indeholde en beskrivelse og vurdering af uddannelsen og som minimum forholde sig til de temaer, aspekter og kriterier som fremgår af NVAO's accreditation framework.

Ekspertpanel og institutionsbesøg

VBI'en sammensætter selv det ekspertpanel der er ansvarlig for at vurdere uddannelserne. NVAO har dog fastsat en række krav til panelet:

- Panelet skal bestå af mindst fire medlemmer hvoraf det ene skal være en studerende.
- Flertallet af panelet må ikke have nogen ansættelsesrelation til VBI'en.
- VBI'en skal i udvælgelsen af eksperterne lægge vægt på deres uafhængighed, ekspertise, bredde/dækningsgrad og autoritet. Alle panelmedlemmer skal underskrive en uafhængighedserklæring, og formanden skal desuden skriftligt bekræfte at evalueringens proces er foregået fuldstændig uafhængigt.

Panelet gransker uddannelsens selvevaluering og besøger institutionen i to dage for at verificere selvevalueringsrapporten gennem interview med ledelsen, undervisere og studerende og om muligt aftagere og dimittender. Eksperterne bruger også besøget til at afgøre om uddannelsen lever op til de basale kvalitetskriterier.

Rapport og akkreditering

VBI'en skriver på baggrund af selvevalueringsrapporten og institutionsbesøget en akkrediteringsrapport som er offentligt tilgængelig. Rapporten beskriver den akkrediteringsprocedure VBI'en har fulgt, og hvordan den lever op til kravene i NVAO's accreditation framework. VBI'en skal desuden basere sin vurdering af uddannelsens kvalitet på sammenligninger med tilsvarende uddannelser og – om muligt – på internationale kriterier inden for fagområdet. Rapporten afsluttes med en samlet vurdering af hvorvidt uddannelsen er kvalificeret til en positiv akkreditering. Hvis panelet både har evalueret uddannelsens bachelor- og kandidatdel, skal rapporten indeholde en selvstændig vurdering af hver af de to.

Institutionen sender derefter en ansøgning til NVAO om at blive positivt akkrediteret og vedhæfter VBI'ens akkrediteringsrapport. Rapporten skal være aktuel, dvs. den skal forholde sig til uddannelsen som den så ud på ansøgningstidspunktet eller højst op til et år før ansøgningstidspunktet.

Det er NVAO's ansvar at der er konsistens i akkrediteringsvurderingerne – uanset at uddannelserne akkrediteres af vidt forskellige VBI'er. NVAO vurderer derfor nøje om akkrediteringsrapporten lever op til NVAO's krav, og om det er muligt at træffe en akkrediteringsafgørelse på baggrund af den. Er kvaliteten af rapporten ikke god nok, får uddannelsen som hovedregel ikke en positiv akkreditering – også selv om uddannelsen faktisk er kvalificeret til det. Hvis NVAO vurderer at det ikke er muligt at træffe en afgørelse på baggrund af rapporten, kan afgørelsen udskydes. I så fald fortsætter den eksisterende akkreditering indtil NVAO har truffet en afgørelse.

Er kvaliteten af rapporten i orden, træffer NVAO beslutning om akkreditering senest tre måneder efter den har modtaget ansøgningen. Inden for de tre måneder informerer NVAO ansøgeren om den forventede afgørelse hvorefter uddannelsen får to uger til at reagere.

Når den endelige akkrediteringsafgørelse er truffet, meddeler NVAO den til uddannelsesinstitutionens bestyrelse samtidig med at den offentliggøres på NVAO's hjemmeside.

Klagemuligheder og opfølgning

Uddannelserne har mulighed for at appellere akkrediteringsafgørelsen inden for seks uger – først til NVAO, og hvis de er utilfredse med NVAO's afgørelse, til en uafhængig statslig instans.

Der er meget få formelle opfølgningsskridt da det er op til uddannelserne selv at følge op på en akkreditering.

Akkrediteringen gælder i seks år hvorefter uddannelsen selv skal tage initiativ til at blive akkrediteret igen. Akkrediteringerne gennemføres således ikke efter en fast turnusmodel.

Appendiks B

Akkreditering i Tyskland

Dette kapitel præsenterer det tyske system for uddannelsesakkrediteringer og giver en kort introduktion til systemets grundelementer. Tyskland er interessant set med danske briller fordi dansk universitetskultur stadig har klare tyske træk (Humboldt-tænkning), og fordi det komplekse tyske system indeholder relevante eksempler på de problemstillinger det er værd at overveje i opbygningen af et dansk akkrediteringssystem (jf. kapitel 2).

Det tyske akkrediteringssystem

Akkreditering blev introduceret i Tyskland som led i implementeringen af Bologna-processen og indførelsen af bachelor- og kandidatstrukturen i 1998. Indførelsen skulle sikre:

- Større fleksibilitet i de udbudte uddannelser
- Bedre international sammenlignelighed af de tyske grader
- Øget studentermobilitet og flere internationale studerende i Tyskland.

Med akkrediteringerne ville man etablere et system hvor godkendelsen af nye og eksisterende uddannelser skete gennem objektive og verificerbare procedurer, og hvor uddannelserne levede tydeligt op til en række minimumskriterier for indhold og relevans. Akkrediteringerne har derudover til formål at give de studerende, aftagere og de videregående uddannelsesinstitutioner bedre mulighed for at orientere sig i det samlede udbud af bachelor- og kandidatuddannelserne. Akkrediteringerne skulle yderligere støtte studentermobiliteten og forbedre den internationale anerkendelse af de akademiske grader i Tyskland.

Det tyske akkrediteringssystem er i høj grad præget af det politiske system i Tyskland. Forbundssystemet medfører at store dele af ansvaret for uddannelse ligger hos de enkelte delstater. Det betyder at der kun i begrænset omfang er regulerende lovgivning på forbundsplan. Man har i stedet udviklet et system hvor delstaternes uddannelsesministre beslutter en række fælles rammer og minimumsstandarder på såkaldte ministerkonferencer. Derudover kan delstaterne hver især stille yderligere krav til kvalitetssikringen inden for deres område.

Det tyske system for højere uddannelse er tostrengt og består af henholdsvis forskningsuniversiteter og universiteter for anvendt videnskab (fachhochschule). Begge universitetstyper udbyder bacheloruddannelser af 3-4 års varighed og kandidatuddannelser af 1-2 års varighed. Ud over bachelor- og kandidatuddannelser udbydes de gamle diplom- og magistergrader. Man regner med at være færdig med omstillingen til bachelor- og kandidatstrukturen i 2010.

Da bachelor-kandidatstrukturen blev indført i Tyskland, blev det samtidig besluttet at de udbudte uddannelser skulle akkrediteres. Bachelor- og kandidatuddannelserne opfattes som to forskellige grader og kan derfor akkrediteres hver for sig. Kravet om akkreditering er senere blevet udvidet til også at gælde diplom- og magistergrader når nye uddannelser oprettes, eller når der sker store ændringer i de eksisterende uddannelser.

En uddannelse der bliver akkrediteret, modtager Akkrediteringsrådets "kvalitetssegl" (Siegel des Akkreditierungsrates) der er bevis på at uddannelsen lever op til kravene for en bachelor- eller kandidatuddannelse. Uddannelser der får kvalitetsseglet, registreres derudover i akkrediteringsrådets database over godkendte bachelor- og kandidatuddannelser.

En akkreditering gælder almindeligvis 5-7 år hvorefter uddannelsen skal akkrediteres på ny.

De centrale institutioner og deres opgaver

Akkrediteringssystemet i Tyskland har to niveauer:

- Et meta-niveau: Akkrediteringsrådet (Akkreditierungsrat) der godkender fællesstandarder og certificerer og monitorerer de udøvende akkrediteringsorganisationer.
- Et operationelt niveau hvor i alt seks akkrediteringsorganisationer på grundlag af Akkrediteringsrådets certificering udfører de konkrete akkrediteringer under Akkrediteringsrådets vejledning.

Akkrediteringsrådet

Akkrediteringsrådet blev oprettet af de tyske delstater i 1998 som en uafhængig organisation med ansvar for at certificere akkrediteringsorganisationer og i enkelte tilfælde, når delstaterne beder om det, selv at udføre akkrediteringer af uddannelser (rådet har dog indtil nu kun udført to akkrediteringer). 15. februar 2005 blev Akkrediteringsrådet omdannet til "Stiftung zur Akkreditierung von Studiengängen in Deutschland" hvilket dog ikke har ændret væsentligt på rådets opgaver i forhold til det samlede akkrediteringssystem.

Den tildelte certificering af akkrediteringsorganisationerne er tidsbegrænset.

Ud over at godkende akkrediteringsorganisationerne har rådet til opgave at monitorere organisationernes arbejde, opstille rammekriterier for akkrediteringsaktiviteterne og fastsætte minimums-

kriterier for uddannelser og grader. Rådet har derudover det overordnede ansvar for det kvalitetssegel der tildeles de akkrediterede uddannelser.

Akkrediteringsrådets primære opgave er at skabe sammenhæng og sikre ensartede principper for uddannelser, grader og akkrediteringer. Det sker i vid udstrækning gennem tilsynsmyndighed med akkrediteringsorganisationerne og udarbejdelse af strategier og standarder for kvalitet. At rådet reelt ikke selv iværksætter akkrediteringer, kan forklare at rådets sekretariat kun består af tre fastansatte medarbejdere.

Akkrediteringsrådet har 18 medlemmer og er sammensat af:

- 4 repræsentanter fra uddannelsesinstitutioner
- 4 delstatsrepræsentanter
- 5 repræsentanter for aftagerne
- 2 studerende
- 2 udenlandske eksperter (i højere uddannelser og kvalitetssikring)
- 1 repræsentant fra akkrediteringsorganisationerne.

Akkrediteringsorganisationerne

De konkrete akkrediteringsopgaver udføres af seks certificerede akkrediteringsorganisationer. Akkrediteringsorganisationerne er selvstændige organisationer hvoraf nogle arbejder på føderalt plan, andre er lokalt tilknyttet specifikke delstater, og halvdelen er specialiserede inden for et fagligt hovedområde.

Akkrediteringsorganisationerne har overordnet til opgave at:

- vurdere hvorvidt en uddannelse lever op til de minimumsstandarder Akkrediteringsrådet har formuleret for en bachelor- og kandidatgrad
- frembringe information der kan være med til at øge gennemsigtigheden og overblikket i forhold til studier der udbydes af de højere uddannelsesinstitutioner
- overholde definerede kriterier og standarder ved udførelsen af akkrediteringer.

Principielt er der ikke noget øvre loft for hvor mange akkrediteringsorganisationer der må være. De skal blot være uafhængige af staten, uddannelsesinstitutioner, fakultetssammenslutninger, faglige sammenslutninger, professionelle organisationer og arbejdsmarkedet.

Derudover må organisationerne ikke være profitorienterede, og de skal udføre akkrediteringer for alle typer af højere uddannelsesinstitutioner. De skal have et formelt juridisk grundlag, besidde den tydelige beslutningsmyndighed i akkrediteringen og være sammensat efter retningslinjer fra Akkrediteringsrådet.

De seks godkendte akkrediteringsorganisationer i Tyskland er:

- Zentrale Evaluations- und Akkreditierungsagentur Hannover (ZEVA)
- Foundation for International Business Administration Accreditation (FIBAA)
- Akkreditierungsagentur für Studiengänge der Ingenieurwissenschaften, der Informatik, der Naturwissenschaften und der Mathematik (ASIIN)
- Akkreditierungs-, Zertifizierungs- und Qualitätssicherungs-Institut (ACQUIN)
- Akkreditierungsagentur für Studiengänge im Bereich Heilpädagogik, Pflege, Gesundheit und Soziale Arbeit e.V. (AHPGS)
- Agentur für Qualitätssicherung durch Akkreditierung von Studiengängen (AQAS).

De seks akkrediteringsorganisationer har tilsammen 74 ansatte, men bemanningen svinger fra otte i den mindste til 18 i den største organisation.

Metode og proces

Organisationerne udfører to forskellige typer akkrediteringer for at fastlægge hvorvidt en uddannelse lever op til kravene for bachelor- og kandidatgraderne:

- Præakkreditering af nye bachelor- og kandidatuddannelser
- Akkreditering af eksisterende bachelor- og kandidatuddannelser (reakkreditering).

For at sikre blot et minimum af konsistens og ensartethed mellem de gennemførte akkrediteringer skal akkrediteringsorganisationerne følge en fælles ramme i form af kriterier, standarder og procedurer.

Retningslinjerne for akkrediteringerne indeholder dog en vis fleksibilitet i forhold til organiseringen af aktiviteterne og udformningen af kriterierne. Flexibiliteten skyldes at Akkrediteringsrådet har ønsket at undgå alt for rigide rammer der kan undergrave uddannelsesinstitutionernes autonomi og modvirke udviklingen af nye og innovative uddannelser. Derfor er der også mindre variationer i akkrediteringsorganisationernes praksis.

Akkrediteringsprocessen rummer følgende grundelementer:

- Ansøgning med detaljeret beskrivelse af uddannelsen (selvevaluering)
- Nedsættelse af ekspertpanel og institutionsbesøg
- Rapport og akkreditering
- Klageinstans.

Ansøgning og beskrivelse

Akkrediteringen begynder med at uddannelsen indsender en ansøgning med en detaljeret beskrivelse af uddannelsen. Beskrivelsen er udarbejdet efter en række definerede fokuspunkter fastsat af Akkrediteringsrådet. Fokuspunkterne er bl.a.:

- Begrundelse for uddannelsen (fx mission og formål med uddannelsen)
- Uddannelsens struktur, indhold og specialisering (fx organisation, dimittendernes kompetencer, konsistens og sammenhæng i uddannelsen, udvikling på arbejdsmarkedet)
- Infrastruktur (fx stabens kvalifikationer, finansiering af uddannelsen, fysiske forhold)
- Kvalitetssikring (fx vejledning, evaluering af kurser, informationsindsamling)
- Uddannelsessamarbejde (fx samarbejde med andre organisationer, studerende fra andre lande).

I akkrediteringer af eksisterende uddannelser (reakkreditering) indgår derudover:

- Undersøgelse af barrierer for gennemførelse
- Evaluering af den beregnede studenterarbejdsbelastning for de enkelte moduler
- Gennemgang af en række statistiske nøgletal og beregninger
- Opsamling på tidligere interne og eksterne evalueringer af uddannelsen
- Opsamling på kommentarerne ved den forrige akkreditering.

Hvis uddannelsen tidligere er blevet eksternt evalueret, indgår denne evaluering som en væsentlig del af dokumentationsgrundlaget ved reakkrediteringen. Det er dog kun nogle af delstaterne der har et krav om systematiske evalueringer. Enkelte akkrediteringsorganisationer tilbyder derfor også at udføre uddannelsesevalueringer. Akkrediteringsrådet har dog besluttet at evalueringer og akkrediteringer ikke må inddrage de samme rådgivende og besluttende organer.

Ekspertpanel og institutionsbesøg

Akkrediteringsrådet har fastlagt kriterier og procedurer for hvordan panelet skal nedsættes.

Der er ingen centrale retningslinjer for arbejdsdelingen mellem eksperterne og instituttet, og der er derfor mindre forskelle i organisationernes praksis. Derudover varierer den interne organisering i organisationerne. Visse organisationer har fx en række faste fagkomiteer der fungerer som styregruppe for de enkelte akkrediteringer og herudover udpeger de relevante eksperter til panelet (fx ASIIN).

Ved præakkrediteringer er det ikke et krav at ekspertpanelet tager på institutionsbesøg på institutionen.

Rapport og akkreditering

Når akkrediteringsorganisationen har færdiggjort akkrediteringen, sendes rapporten og akkrediteringsafgørelsen til Akkrediteringsrådet der imidlertid ikke har nogen opfølgingsopgaver. Akkrediteringen gælder i fem-syv år. Derefter skal uddannelsen reakkrediteres.

Der er tre typer af akkrediteringsafgørelser:

- Positiv akkreditering
- Betinget akkreditering
- Afvisning af akkreditering.

Hvis en uddannelse får en afvisning, mister den retten til at udbyde den aktuelle grad. Ved den betingede akkreditering specificeres de forhold der er problematiske, og som skal udbedres. Almindeligvis er tidsperioden for den betingede akkrediterings gyldighed kortere end ellers.

Klageret

Hvis uddannelsen er uenig i akkrediteringsafgørelsen eller mener at der er foregået uregelmæssigheder i processen, har den mulighed for at klage til Akkrediteringsrådet. I disse sager er det almindeligt at rådet konsulterer KMK (Kultusministerkonferenz) og HRK (Hochschulrektorenkonferenz). Akkrediteringsrådets beslutning er endelig.

Appendiks C

Kvalitetssikringssystemet i Norge

Udviklingen i Norge minder på mange måder om den udvikling der har fundet sted i Danmark i forbindelse med universitetsloven fra 2003. Universiteterne har fået større frihedsgrader og mere autonomi, og det er en udfordring i begge lande at finde den rette balance i et kvalitetssystem der på den ene side understøtter universiteternes øgede ansvar og på den anden side tager de nødvendige nationale hensyn i udviklingen af det videregående uddannelsesområde. Samtidig er det norske kvalitetssikringssystem interessant i kraft af sin kombination af auditeringer og akkrediteringer. Kapitlet indeholder en redegørelse for de norske auditeringserfaringer og afsluttes med refleksioner over systemet og kombinationen af de to metoder.

Den norske kvalitetsreform

Det norske akkrediteringssystem er et resultat af en kvalitetsreform af universiteter og "vitenskapelige højskoler" i Norge. Reformen dækker offentlige og private uddannelsesinstitutioner og har været fuldt implementeret siden efterårssemesteret 2003. Formålene med kvalitetsreformen var at:

- forbedre kvaliteten i uddannelse og forskning
- øge intensiteten på uddannelserne
- øge internationaliseringen.

Institutionskategorier

Den enkelte uddannelsesinstitution har mulighed for at skifte institutionskategori.

Det norske videregående uddannelsessystem har fem institutionstyper

- universiteter
- vitenskapelige højskoler
- statslige højskoler
- statslige kunsthøjskoler
- private højskoler.

Universiteterne og de videnskabelige højskoler (specialiserede universitetsinstitutioner) er forskningsbaserede og har ud over undervisningen et særligt ansvar for forskning og forskeruddannelse. Hvor universiteterne er flerfakultære, er de videnskabelige højskoler typisk monofakultære inden for specialiserede fagområder som fx økonomi, landbrug og odontologi.

De statslige højskoler udbyder professionsrettede uddannelser og/eller fagstudier – som ofte svarer til studier ved universiteterne. De statslige kunsthøjskoler udbyder uddannelser inden for teater, opera, billedkunst og design.

De private højskoler er en meget uhomogen gruppe af institutioner. Der er i alt 29 godkendte private højskoler med studietilbud der spænder fra teologi til økonomi. Flere af de private højskoler er religiøst funderede, fx inden for lærer- og sygeplejerskeuddannelsen.

Med kvalitetsreformen er der åbnet mulighed for at institutionerne kan "avancere". Det betyder at en højskole kan opnå status som videnskabelig højskole, og at en videnskabelig højskole kan opnå universitetsstatus på baggrund af en institutionsakkreditering. Der er dog indbygget det forbehold i systemet at det norske undervisningsministerium kan give afslag på baggrund af særlige strukturelle forhold el.lign. Forudsætningen for at blive akkrediteret er en forudgående positiv evaluering af institutionernes egne kvalitetssikringssystemer (auditering).

Oprettelse af NOKUT

Indførelsen af akkreditering i Norge betød at det centrale ministerielle godkendelsessystem af nye uddannelser blev ophævet og erstattet af NOKUT's akkrediteringer. Baggrunden for at oprette NOKUT i januar 2003 var at kvalitetsreformen havde givet de norske universiteter og højskoler større faglig og fagpolitisk frihed og dermed skabt et behov for et uafhængigt kvalitetssikringsorgan der kunne kontrollere kvaliteten på de institutioner der udbyder videregående uddannelser. NOKUT afløste det tidligere Norgesnetrådet der indtil da havde haft ansvaret for ekstern kvalitetsvurdering af de videregående uddannelser i Norge.

NOKUT's opgave er at tilse at institutionerne etablerer de påkrævede kvalitetssystemer og sikrer kvalitet i uddannelsesudbuddet gennem en kombination af auditering og akkreditering. NOKUT har desuden en rådgivende rolle i forhold til institutionerne og skal vejlede dem i opbygning af kvalitetssystemer. Derudover har NOKUT til opgave at godkende udenlandske uddannelser. NOKUT's mandat og metode uddybes i det følgende.

NOKUT-modellen

I dette afsnit præsenteres de overordnede elementer i det norske kvalitetssikringssystem, herunder NOKUT som organisation og de forskellige kvalitetssikringsmetoder der bruges inden for de videregående uddannelser i Norge.

Formål

NOKUT er et statsligt uafhængigt organ som gennem evaluering, akkreditering og auditeringer har til formål at kontrollere og udvikle kvaliteten af de norske videregående uddannelsesinstitutioner. Derudover varetager NOKUT opgaven med at godkende udenlandske uddannelser.

Organisering

NOKUT har en bestyrelse på syv ordinære medlemmer og tre suppleanter. Medlemmerne er fagligt forankret inden for forskning og det videregående uddannelsessystem, og der er et internationalt medlem – lige nu er det en dansk prorektor. Der er to studerende i bestyrelsen hvoraf en er suppleant. Bestyrelsen har myndighedsansvar og træffer alle afgørelser i forbindelse med institutionsakkrediteringer, auditeringer og evalueringer. For uddannelsesakkrediteringerne er det imidlertid NOKUT's direktør der har bemyndigelse til at træffe afgørelse – dog forudsat at eksperterne er enige i vurderingen.

NOKUT's ansvar og opgaver er fastlagt i en bekendtgørelse. Ud over en række generelle bestemmelser om eksperternes kompetencer og klagenævn indeholder bekendtgørelsen krav til institutionernes kvalitetssikringssystem og opstiller rammer for og indhold i en evaluering af dette (en auditering). Den fastsætter standarder for akkreditering af institutioner og beskriver en række vilkår som skal være opfyldt for at blive godkendt som henholdsvis højskole, vitenskapelig højskole og universitet. På samme måde er der bestemmelser for akkreditering af uddannelsesudbud og revision af akkrediteringer.

NOKUT udfører auditeringer og akkrediteringer efter bekendtgørelsens bestemmelser og har med udgangspunkt heri udviklet en række kriterier for både auditeringer og akkrediteringer.

Hvis en institution er utilfreds med NOKUT's sagsbehandling i en akkreditering eller auditering, kan den klage til et uafhængigt klagenævn. Der kan dog ikke klages over NOKUT's faglige vurderinger, Medlemmerne i klagenævnet er udpeget af undervisningsministeriet for en treårig periode.

Evaluering af kvalitetssystemer (auditering)

1. januar 2004 indledte NOKUT en systematisk kvalitetskontrol af de videregående uddannelser som indebar en evaluering af institutionernes kvalitetssystemer – auditering – i en cyklus på seks år. Alle offentlige institutioner var inkluderet i denne cyklus, mens det kun var de private institutioner der ønskede en institutionsakkreditering der skulle igennem en auditering. Fra 2005 er alle de private institutioner også inkluderet i denne cyklus. Der er 42 statslige institutioner og ca. 30 private. P.t. har 17 statslige og 8 private institutioner været igennem en auditering. Kun 3 af disse fik en negativ auditering (dvs. de fik underkendt deres kvalitetssystem). Institutionerne fik en frist

på 6 måneder til at rette op på manglerne. Alle 3 institutioner opnåede efterfølgende en positiv auditering.

En institution som får en negativ auditering, mister ikke retten til at udbyde de uddannelser som den allerede udbyder. Institutionen mister heller ikke sin institutionsstatus, men den skal ansøge NOKUT om akkreditering for alle nye uddannelser som den ønsker at oprette (akkreditering af uddannelsesudbud). På den måde bliver en negativ auditering en begrænsning i forhold til de frihedsgrader som institutionen ellers ville have fået med en positiv auditering. I modsætning til hvad der gælder for EVA's auditeringer, er der altså en form for akkreditering indbygget i det norske auditeringssystem. Det er i øvrigt værd at hæfte sig ved at alle institutioner indtil videre har fået en positiv auditering efter blot 6 måneder.

Akkreditering af institutioner

Da man vedtog loven om universiteter og højskoler og oprettede NOKUT, besluttede man samtidig at alle offentlige universiteter og højskoler som udgangspunkt skulle tilkendes akkrediteringsstatus til at udbyde uddannelser på det niveau der svarer til institutionens status. Dvs. at universiteterne frit og uden forudgående akkreditering kan udbyde uddannelser (eksisterende som nye) på alle niveauer i uddannelsessystemet. De vitenskapelige højskoler kan også automatisk frit udbyde uddannelser på alle niveauer, dog med den begrænsning at udbuddet skal ligge inden for institutionens specialisering. Og endelig kan højskoler frit udbyde uddannelser til og med bachelorniveau. Institutionernes udbud styres på denne måde gennem et selvakkrediterende system.

Kun institutioner der søger om at ændre institutionsstatus (dvs. reelt kun højskoler og vitenskapelige højskoler), skal akkrediteres. Motivet for at søge om en institutionsakkreditering er at opnå mere frihed til at bestemme sit udbud af uddannelser. I denne type akkreditering vil institutionen blive vurderet i forhold til en række kriterier der gælder for det niveau som institutionen søger at blive indplaceret på. Pr. maj 2005 havde NOKUT gennemført fire institutionsakkrediteringer, heraf to af nye universiteter.

Medmindre ganske særlige forhold gør sig gældende, er positivt akkrediterede institutioner fremover selvakkrediterende. Da auditeringen forventes gentaget i en seksårig cyklus, vil auditering fremover være den eneste fast tilbagevendende kvalitetssikringsaktivitet.

De institutioner der er selvakkrediterende eller har ret til at selv udbyde uddannelser til et vist niveau, stiger i antal. Samtidig skærpes i almindelighed konkurrencen mellem institutionerne. Hvorvidt konkurrencehensyn kan få indflydelse på institutionernes lancering af nye udbud, er det for tidligt at vurdere.

Akkreditering af uddannelsesudbud

Akkreditering af uddannelsesudbud er en præ-akkreditering, dvs. en forudgående vurdering af et udbud baseret på udbudsbeskrivelser m.v. Akkrediteringen omfatter tre grupper af institutioner der ønsker at udbyde uddannelser som de i udgangspunktet ikke har "licens" til at udbyde.

Den ene gruppe omfatter akkrediterede statslige og private højskoler der ønsker at udbyde uddannelser på et niveau over bachelorniveau, dvs. på kandidatniveau. Den anden gruppe består af vitenskapelige højskoler der ønsker at udbyde uddannelser uden for deres specialiserede fagområde. Den tredje gruppe indeholder uddannelsesinstitutioner der endnu ikke er akkrediterede.

I alle tre tilfælde skal institutionerne søge om at få akkrediteret uddannelsen inden de kan få lov til at udbyde den. I akkrediteringerne bliver der lagt vægt på om institutionen har et fagligt miljø og forskningsaktiviteter der modsvarer det niveau som det nye uddannelsesudbud skal udbydes på, eller har et tilstrækkeligt fagligt miljø og forskning inden for det tematiske felt som udbuddet vedrører. I begge tilfælde vurderer man undervisernes sammensætning og deres forsknings- og kvalifikationsprofiler.

Uddannelser som får en positiv akkreditering af NOKUT, og som herefter kan tildele en grad, skal endeligt godkendes af Utdannings- og Forskningsdepartementet. Hvis NOKUT har givet en negativ akkreditering, kan den imidlertid ikke omgøres af ministeriet.

Pr. november 2005 har NOKUT færdigbehandlet:

- 21 ansøgninger om akkreditering af uddannelser med en varighed på ½-2 år, heraf har to fået afslag.
- 9 ansøgninger om akkreditering af bacheloruddannelser, hvoraf 1 har fået afslag.
- 32 ansøgninger om akkreditering af kandidatuddannelser, hvoraf 3 har fået afslag.

Fornyede akkrediteringer (revision af akkrediteringer)

Fornyede akkrediteringer er en ex post-vurdering og kan omfatte både institutioner og uddannelsesudbud. Denne type akkrediteringer kan fx iværksættes på baggrund af en konkret "mistanke" om svigtende kvalitet på en institution eller uddannelse. Akkrediteringen kan føre til at institutionen mister retten til at udbyde en uddannelse og i yderste konsekvens sin institutionsstatus. I tilfælde af det sidste vil institutionen i første omgang blive varslet og få et påbud med mulighed for at rette op på manglerne.

Initiativet til fornyede akkrediteringer kan komme fra NOKUT's bestyrelse eller undervisningsministeriet. En negativ auditering kan udløse en fornyet institutionsakkreditering.

NOKUT har netop gennemført de første revisioner hvor de har akkrediteret det samlede udbud af sygeplejerskeuddannelser der udbydes 32 steder. Blot ét enkelt udbud fik en ubetinget godkendelse, mens resten fik en betinget godkendelse.

Metode

Dette afsnit beskriver og reflekterer over den norske auditeringsmetode og den norske akkrediteringsmetode.

Auditeringsmetode

Auditeringerne baserer sig på en række foruddefinerede kriterier. Kriterierne relaterer sig overvejende til system- og ledelsesniveauet. Herudover er der en kobling til akkrediteringskriterierne. NOKUT fastlægger kriterierne i samarbejde med sektoren.

Kriterier for evaluering af kvalitetssikringssystem – auditering

Kvalitetssikringssystemet skal omfatte hele institutionen og gælder både for institutionens interne og eksterne studieudbud og for de dele af virksomheden som er relateret til studiekvalitet og læringsmiljø.

Ved evaluering af kvalitetssikringssystemet bliver der lagt vægt på at systemet omfatter:

- klarhed om hvordan arbejdet med studiekvalitet indgår som en del af institutionens strategiske arbejde
- institutionens definerede mål for kvalitetsarbejdet
- forankring af kvalitetsarbejdet i ledelsen på alle niveauer i organisationen
- organisering af kvalitetsarbejdet i rutiner og tiltag som sikrer bred deltagelse
- indsamling og behandling af data og information fra evalueringer
- analyse af informationen og vurdering af målopfyldelse i kvalitetsarbejdet
- brug af resultaterne fra kvalitetsarbejdet som grundlag for beslutninger og tiltag med det formål at sikre og videreudvikle studiekvaliteten
- klarhed over hvordan kvalitetsarbejdet bidrager til ressourcestyring og prioriteringer på institutionen (menneskelige ressourcer, infrastruktur, service)
- studenternes aktive deltagelse i kvalitetsarbejdet og fokus på det totale læringsmiljø
- en årlig rapport om kvalitetsarbejdet til institutionens ledelse som giver en helhedsorienteret og overordnet vurdering af studiekvaliteten og oversigt over planer for, og tiltag i kvalitetsarbejdet.

I 2006 vil kriterierne blive rettet til så de tager højde for de europæiske standarder for kvalitetssikring.

Selvevaluering

Der er ikke krav om at institutionerne og uddannelserne skal skrive en selvevalueringsrapport til NOKUT. I stedet bruger NOKUT institutionernes årlige kvalitetsrapporter og andet tilgængeligt materiale som dokumentation.

Eksterne eksperter

Til hver auditering nedsættes en ekstern ekspertgruppe som har ansvaret for at vurdere om institutionen lever op til kravene om intern kvalitetssikring af uddannelsesudbuddet. Ekspertgrupperne tæller fire-fem medlemmer med faglig kompetence inden for forskellige områder:

- mindst et medlem med faglig kompetence på professorniveau
- mindst et medlem med erfaring fra ledelse på institutionsniveau
- international repræsentation
- mindst et medlem med kompetence inden for kvalitetssikringssystemer og kvalitetsarbejde
- en studenterrepræsentant med erfaring fra institutionsstyre, ledelse eller andre centrale tillidshverv.

NOKUT har oprettet en såkaldt ekspert-pool så eksperterne kan deltage i flere på hinanden følgende auditeringer. Hver ekspert er tilknyttet NOKUT's ekspert-pool i flere år. De bliver klædt på til at varetage opgaven på seminarer som NOKUT afholder.

Besøg

I hver auditering besøger ekspertgruppen institutionen i tre-fem dage. Her skal de som minimum have møder med repræsentanter for ledelsen, fagligt og administrativt personale og studerende.

Rapport

Ekspertgruppen afgiver sine vurderinger og konklusioner i en skriftlig rapport. Den skal indeholde en entydig og begrundet konklusion om hvorvidt institutionen har et tilfredsstillende kvalitetssikringssystem. Ekspertgruppen skal også give anbefalinger til institutionens videre kvalitetsarbejde, ligesom gruppen kan anbefale en revision af en akkreditering.

Ekspertgruppen afleverer sin rapport til NOKUT som herefter sender rapporten i høring på den berørte uddannelsesinstitution i minimum seks uger. Hvis NOKUT efter at have modtaget høringssvaret vurderer at der er væsentlige mangler i kvalitetssikringssystemet, får institutionerne seks måneder til at rette op på det.

Hvis kvalitetssikringssystemet stadig er utilfredsstillende, sender NOKUT sin afgørelse til ministeriet og til den berørte institution med oplysning om klagefrist. Hvis institutionen ikke klager over

beslutningen, trækker ministeriet institutionens ret til at udbyde nye uddannelser tilbage. Tilbage-
trækningen gælder indtil der er foretaget en ny auditering med et positivt resultat.

Akkrediteringsmetode

Akkreditering af uddannelsesudbud

For at en uddannelse kan regnes for videregående uddannelse, må den være akkrediteret eller godkendt som en sådan. Kravene til en akkrediteringsansøgning afhænger af niveauet eller graden for uddannelsen.

NOKUT har udarbejdet en "søkerhåndbok" som selvevalueringen skal følge, og en "sakkyn-
dighåndbok" som eksperterne skal følge i deres arbejde. Søkerhåndboken er en vejledning til
hvordan ansøgningen bør struktureres. Der er opstillet standarder og kriterier for akkreditering af:

- uddannelsestilbud på ½-2 års omfang
- bacheloruddannelser
- kandidatuddannelser.

Proces:

- Institutionen ansøger NOKUT om akkreditering. NOKUT tjekker at ansøgningen er fyldestgø-
rende i forhold til standarder og kriterier i søkerhåndboken.
- Forslag til eksperter sendes i høring hos institutionen. NOKUT's direktør godkender eksperter-
ne.
- Eksperterne gennemgår dokumentationen.
- Eksperterne udarbejder en rapport senest ti uger efter de har modtaget fyldestgørende do-
kumentation. Den skal følge en rapportskabelon. NOKUT har ansvaret for at bidrage med fak-
ta og beskrivelser i rapporten, mens eksperterne har ansvaret for vurderinger.
- Rapporten sendes i høring på institutionen i mindst seks uger.
- På baggrund af rapporten og høringssvaret beslutter NOKUT's direktør om uddannelsestil-
buddet kan akkrediteres (dog kun hvis eksperterne indbyrdes er enige i deres afgørelse). Er de
uenige, træder NOKUT's bestyrelse til). Der akkrediteres ikke med tilbagevirkende kraft.
- Normal behandlingstid for ansøgningen er syv måneder.

En akkreditering af et uddannelsesudbud foregår udelukkende fra skrivebordet. Der er ikke noget
besøg. Derudover er der ikke en studerende i ekspertgruppen.

Institutionerne og ministeren får akkrediteringsrapporterne et døgn før offentliggørelse så de har
mulighed for at orientere sig i dem inden de bliver kontaktet af pressen.

Refleksioner over det norske kvalitetssikringssystem

Norge er kommet langt med målsætningen om at skabe en passende balance mellem udviklingsorienterede evalueringer (auditeringer) og de mere kontrolorienterede akkrediteringer. Et overordnet forbehold over for den norske model er dog at akkrediteringerne som udgangspunkt ikke gentages. Auditeringerne er den eneste kvalitetsforanstaltning der foretages systematisk, og som gennemføres i en regelmæssig cyklus.

Akkreditering

I Norge har man gennem akkreditering skabt en incitamentsstruktur der gør det muligt for institutioner at "avancere" inden for de forskellige institutionskategorier. Denne struktur skaber indtil videre en dynamik i systemet, men det er tvivlsomt om denne dynamik kan opretholdes. Fx må ministeriets mulighed for at regulere antallet af universiteter på sigt formodes at dæmpe motivationen fra de øvrige institutioner.

I forbindelse med selvakkrediteringskonceptet er dette samtidig i Norge koblet til et auditeringskoncept. På den måde reduceres risikoen for at universiteterne vil udbyde uddannelser uden at overveje mulighederne for afsætning af deres dimittender eller for at resultatet af udbudsretten fører til at der oprettes uddannelser med meget små fagmiljøer.

Revision

Et meget positivt element ved den norske model er at den rummer mulighed for at foretage kvalitetskontrol af uddannelser og institutioner hvor der fx er en indikation af at kvaliteten ikke er i orden. Det giver NOKUT's bestyrelse og ministeriet mulighed for at foretage vurderinger af uddannelser som supplement til de institutionelle vurderingsformer der ellers vægter tungt i systemet. Det er dog samtidig en svaghed at revisionerne kan foretages på baggrund af "mistanke" om svigtende kvalitet.

Auditering

Det er principielt en stor styrke at det norske akkrediteringssystem er tænkt sammen med auditeringer som er med til at fastholde arbejdet med kvalitetssikring på de enkelte institutioner. Hvis auditeringerne ikke er indeholdt i systemet, vil systemet være udsat for den risiko alene at have til formål at kontrollere kvaliteten uden tilstrækkelig fokus på at udvikle og forbedre denne.

Da akkrediteringerne ikke gentages, bliver auditeringerne et væsentligt redskab til at holde øje med kvaliteten på uddannelsesinstitutionerne. Det er dog bemærkelsesværdigt at alle institutioner får godkendt deres kvalitetssikringssystem efter senest seks måneders betinget godkendelse.

Organisering

Koblingen mellem de to elementer auditeringer og akkrediteringer er som sagt principielt styrken ved den norske model. NOKUT er imidlertid konkret opdelt i to indbyrdes afgrænsede søjler: en akkrediteringssøjle og en auditeringssøjle. Medarbejderne er fast tilknyttet én af de to søjler. I praksis kan denne opdeling indebære at de to elementer kan opleves som mindre sammenhængende for de berørte institutioner.

Et andet forbehold knytter sig til deltaljeringsgraden i bekendtgørelsen der giver NOKUT og ministeriet en mangel på fleksibilitet. En justering i kriterierne vil i princippet indebære en ændring i bekendtgørelsen hvilket er en krævende foranstaltning.

Endelig bør det fremhæves at det ansvar som NOKUT's bestyrelse har, er ensbetydende med store krav til bestyrelsens sammensætning og faglighed. Det er desuden vigtigt at sikre at bestyrelsen har stor legitimitet i forhold til såvel institutioner som det ministerielle system.

Metoderne

Det er en styrke at den norske auditeringsmetode fokuserer på udviklingselementer, og at den tager udgangspunkt i institutionernes egen kvalitetsforståelse.

Der er dog også svagheder ved auditeringsmetoden. Der er et stærkt fokus på inputsiden, mens resultatsiden ikke undersøges. Samtidig er der en risiko for inkonsistens ved at basere auditeringen på institutionernes årlige kvalitetsrapporter frem for selvevalueringsrapporter der er udformet på baggrund af en vejledning fra NOKUT. Uden en selvevaluering er der desuden en risiko for at institutionen går glip af muligheden for udvikling, og at der er færre der involveres i kvalitetsarbejdet.

I forhold til akkrediteringsmetoden er der også en risiko for inkonsistens i vurderinger og afrapporteringer når det er de forskellige ekspertgrupper der skriver rapporterne. Der er også et beskedent fokus på resultatsiden, ligesom beskæftigelsesperspektivet er fraværende. Uddannelsesakkrediteringerne virker derudover som et forholdsvis omfattende system at sætte i gang inden det er vurderet om uddannelsen er relevant.

Appendiks D

Akkreditering i USA

Kapitlet redegør for det amerikanske akkrediteringssystem og beskriver den amerikanske akkrediteringsmodel og den konkrete metode der benyttes i forbindelse med akkrediteringer af de videregående uddannelsesinstitutioner i USA. Grundlaget er især akkrediteringer i New England-regionen hvor EVA har nære samarbejdspartnere. Formålet med kapitlet er også at pointere at det amerikanske akkrediteringssystem vanskeligt lader sig overføre til Europa af den enkle årsag at delelementerne i det amerikanske system overvejende er private og arbejder i tættere kontakt med de videregående uddannelsesinstitutioner end tilfældet er i Europa. Kapitlet afsluttes derfor med nogle refleksioner over systemet og metoden.

Akkrediteringssystemet i USA

Det amerikanske system for uddannelsesakkreditering er verdens ældste. Når akkreditering har eksisteret i over 60 år i USA, skyldes det bl.a. at der i USA ikke eksisterer nationale love der regulerer uddannelsessektoren. Det gælder i forbindelse med etableringen af nye institutioner, godkendelse af grader og kvalifikationer, indholdet af uddannelser og den institutionelle styring. Undervisning er primært den enkelte delstats og de underliggende myndigheders ansvar. Det er del-staterne, de enkelte lokalsamfund samt offentlige og private institutioner der etablerer skoler og universiteter og bestemmer det konkrete indhold af uddannelserne efter meget varierende kriterier.

Akkreditering af uddannelser begyndte i årene før anden verdenskrig da uddannelsesinstitutionerne indså nødvendigheden af at etablere fælles standarder for adgang og meritoverførsel for det kraftigt stigende antal studerende. Akkreditering har udviklet sig til at være det bærende instrument hvorved uddannelsessektoren viser ansvarlighed og fortsat nytte over for offentligheden.

Akkreditering i USA udføres af private nonprofit-organisationer der ejes af uddannelsesinstitutionerne selv. Akkrediteringssystemet betragtes som den mekanisme der regulerer markedet for

uddannelse. Akkrediteringerne er i princippet frivillige, men på det videregående uddannelsesniveau er de dog en forudsætning for at opnå offentlige tilskud. Generelt eksisterer der ikke øvrige eksterne kvalitetssikringssystemer.

Der foretages akkrediteringer på institutionsniveau og på uddannelsesniveau.

Formålet med en akkreditering kan være:

- **Kvalitetssikring.** Akkreditering er en garanti for at en institution eller en uddannelse lever op til en række minimumsstandarder for sin lærerstab, pensum, bibliotek og studenterydelser og –service, vejledning, studieadministration mv. Økonomisk stabilitet er en forudsætning for at blive akkrediteret.
- **Adgang til offentlige midler (for videregående uddannelser).** Uddannelsesstøtte til studerende og statslige forskningsmidler kræver akkreditering.
- **Merit.** Når en studerende skifter uddannelsesinstitution eller uddannelse eller vil tage et fag på et andet institut, ser de modtagende institutioner akkrediteringen som en vigtig kvalitetsindikator.
- **Tillid hos arbejdsgiverne.** Arbejdsgiverne bruger en institutions akkrediteringsstatus i ansættelsessituationer og når de afgør om en ansat skal modtage økonomisk støtte til efteruddannelse.

Inden for det videregående uddannelsesområde kan akkrediteringsorganisationer inddeles i tre typer:

- 1 **Regionale akkrediteringsorganisationer** som akkrediterer offentlige og private uddannelsesinstitutioner. Fokus er på selve uddannelsesinstitutionen og ikke på en specifik uddannelse. Der er seks regionale akkrediteringsorganisationer i USA som opererer inden for hver deres region. NEAS&C er den regionale akkrediteringsorganisation i New England-regionen.
- 2 **Specialiserede akkrediteringsorganisationer** som akkrediterer specifikke uddannelser og institutioner som kun udbyder én uddannelse. Disse programorienterede akkrediteringsorganisationer retter sig mod specifikke professionsrettede uddannelser (eksempelvis lærer- og sygeplejerskeuddannelsen). Den internationalt mest kendte og aktive er the Accreditation Board for Engineering and Technology (ABET).
- 3 **Nationale akkrediteringsorganisationer** som akkrediterer institutioner der udbyder uddannelser inden for et snævert felt. Institutionerne omfatter bl.a. private colleges og religøst forankrede uddannelser. De nationale akkrediteringsorganisationer opererer naturligvis i hele landet, men reelt er aktivitetsområdet forholdsvis beskedent.

Akkrediteringsorganisationerne har formuleret en række akkrediteringsstandarder. De fungerer som en række minimumskrav som institutionerne eller uddannelserne skal vise at de lever op til for at kunne blive positivt akkrediteret.

Akkreditering af en institution eller en uddannelse finder sted i en cyklus der varierer fra få år til ti år. Akkreditering er altså en fortsat og vedvarende proces, og institutionerne og uddannelserne er aldrig færdigakkrediterede.

Akkrediteringsorganisationerne bliver selv akkrediteret af the Council for Higher Education Accreditation (CHEA) eller the United States Department of Education (USDE) – eller i flere tilfælde af begge. USDE skal godkende alle akkrediteringsorganisationer der udfører institutionsakkrediteringer af institutioner der skal administrere uddannelsesstøtte til de studerende.

Institutionel akkreditering

Som tidligere nævnt rummer det amerikanske akkrediteringssystem både institutions- og uddannelsesakkrediteringer. Dette kapitel vil imidlertid kun behandle institutionsakkrediteringer således som disse gennemføres af New England Association of Schools and Colleges (NEAS&C), Commission on Institutions of Higher Education (CIHE).

NEAS&C og CIHE

New Englands regionale akkrediteringsorganisation NEAS&C er en nonprofit-organisation hvis primære formål er at akkreditere uddannelsesinstitutioner på alle niveauer i uddannelsessystemet. Gennem sine akkrediteringsaktiviteter forestået af seks kommissioner sikrer NEAS&C offentligheden en vis kvalitet hos de institutioner der søger eller ønsker at opretholde medlemskab hvilket er synonymt med jævnlige akkrediteringer.

CIHE er den kommission i NEAS&C der akkrediterer videregående uddannelsesinstitutioner. CIHE dækker 224 universiteter og colleges i de seks stater i New England. Desuden er to institutioner i Grækenland og en i Bulgarien tilknyttet CIHE. Kommissionen består af undervisere og administratører fra de tilknyttede institutioner og offentligt udpegede medlemmer. CIHE har syv medarbejdere der varetager sekretariatsfunktionen for akkrediteringerne.

Formålet med CIHE's akkrediteringer er såvel at sikre som at udvikle kvalitet. Akkrediteringerne er bygget op om elleve standarder (temaer) som hver indeholder et betydeligt antal kriterier – i alt 172. Standarderne går på:

- 1 Mission og formål
- 2 Planlægning og evaluering
- 3 Organisation og ledelse
- 4 Uddannelser og undervisning

- 5 Undervisere
- 6 Studerende
- 7 Bibliotek og central for undervisningsmidler
- 8 Fysiske forhold
- 9 Økonomiske forhold
- 10 Åbenhed og offentlighed
- 11 Integritet.

Standarderne revideres hvert 10.-12. år – senest i 2005. Der er imidlertid ikke tale om grundlæggende ændringer som følge af revisionen, men kun om få justeringer. Standarderne formuleres af medlemmerne, dvs. af uddannelsesinstitutionerne selv. Standarderne og de tilhørende kriterier er åbne for fortolkning, og der er ikke defineret en grænse for hvornår kriterierne er opfyldt.

Metode og proces

Dette afsnit gennemgår den metodiske model og processen for en institutionel akkreditering.

En akkreditering består af tre komponenter:

- 1 Selvevaluering
- 2 Ekspertpanel og institutionsbesøg
- 3 Rapport og opfølgning.

Selvevaluering

Når tidspunktet for ekspertbesøget er lagt fast, og det sker op til to år forud for besøget, kan institutionen begynde sin selvevaluering. Institutionerne kan altså bruge helt op til to år på selvevalueringsprocessen. Institutionen nedsætter en styregruppe som koordinerer processen, og en række skrivegrupper med ansvar for de forskellige standarder. I løbet af processen inddrages et stort antal personer fra institutionen og med tilknytning til institutionen.

Institutionen udarbejder selvevalueringsrapporten med udgangspunkt i en manual. Der arbejdes efter en analytisk ramme hvor man først beskriver den aktuelle praksis på et fokusområde. Derefter vurderer institutionen denne praksis, og endelig foreslås eventuelle ændringer til praksis. Rapporten er i alt på ca. 100 sider med et kapitel for hver standard.

I en akkreditering er det centralt at dokumentere en opfyldelse af de definerede standarder og kriterier. I akkrediteringskonceptet for NEAS&C er denne del holdt adskilt fra den analytiske del. Selvevalueringsrapporten indeholder den analytiske del, mens selve dokumentationen først er tilgængelig på besøget.

Ekspertpanel og institutionsbesøg

Ekspertpanelet nedsættes først når selvevalueringsrapporten er udarbejdet. Ekspertes udvælges så de matcher institutionens profil og størrelse, og for at undgå habilitetsproblemer findes de fleste eksperter uden for delstaten. Institutionerne tages med på råd når eksperterne skal udpeges, og de har altid mulighed for at afvise en ekspert hvis de kan begrunde det. Der udpeges en formand for panelet. Ekspertes repræsenterer typisk kollega-institutioner.

Alle eksperter arbejder ulønnet for NEAS&C. Alligevel er det ikke vanskeligt for CIHE at finde eksperter der ønsker at deltage i arbejdet. Det skyldes først og fremmest at der er meget prestigeforbundet med hvervet som ekspert, og at det af mange opfattes som relevant efteruddannelse der desuden kan tilføre deres egen institution nyttig inspiration og erfaring. CIHE har en database med 1500 frivillige eksperter.

Institutionsbesøget strækker sig normalt over fire dage. Ekspertpanelet får ud over selvevalueringsrapporten stillet et lokale til rådighed med alt materiale af potentiel interesse. I løbet af besøget indkalder ekspertpanelet forskellige grupper eller enkeltpersoner på institutionen til møde. Disse møder er ikke planlagt på forhånd. En person kan også indkaldes flere gange i løbet af besøget. Der afholdes typisk møder med ledelsen, det administrative personale, undervisere, dimittender, bestyrelsesmedlemmer mv. Medlemmerne af ekspertpanelet får hver især ansvaret for en eller flere standarder og afleverer et skriftligt bidrag til gruppens formand. Under besøget identificeres styrker og svagheder på institutionen. Som afslutning på besøget holder ekspertpanelet møde med ledelsen om hvilke styrker og svagheder besøget har afdækket, og hvorvidt institutionen lever op til kriterierne under hver standard.

Rapport og opfølgning

Ekspertpanelets formand skriver en rapport på baggrund af panelets afsluttende overvejelser og medlemmernes skriftlige bidrag. Dette arbejde begynder allerede under besøget. Ekspertpanelets rapport er som udgangspunkt ikke offentlig, men der er en stigende tendens til at institutionerne selv vælger at offentliggøre den på deres hjemmeside.

Når ekspertpanelet har gjort sin rapport færdig og på den baggrund har skrevet sin indstilling, bliver den behandlet af CIHE-kommissionen der giver den endelige akkreditering.

Stort set alle universiteter og skoler opnår akkreditering. Enkelte af de videregående institutioner dog "with a mention" hvilket vil sige en akkreditering som betinges af at institutionen bringer konkrete forhold i orden inden for en bestemt periode.

Fem år efter at akkrediteringen er afsluttet, indsender institutionen en skriftlig redegørelse til CI-HE om hvordan der er fulgt op på rapporten. Akkreditering er en tilbagevendende begivenhed, og institutionen skal reakkrediteres inden for ti år. Dog skal det ske inden for fem år hvis det er første gang en institution er blevet akkrediteret.

Refleksioner over den amerikanske akkrediteringsmodel og -metode

Det skitserede amerikanske akkrediteringssystem og dets metodiske model indeholder mange positive elementer. Men modellen indeholder også en række kritiske elementer set med danske briller. I det følgende vil modellens stærke og svage sider blive vurderet.

Overordnet om modellen

Akkreditering spiller en væsentlig rolle i USA som styringsredskab for uddannelsessektoren og er den måde hvorpå uddannelsesudbud og etablering af institutioner reelt set reguleres. I USA udfylder akkreditering med andre ord de funktioner som herhjemme i dag varetages gennem en ministeriel godkendelse af nye uddannelser og udbud. I en række andre europæiske lande (fx Tyskland, Holland og senest Norge) har man som beskrevet også akkrediteringssystemer som afløsning for et centralt godkendelsessystem inden for det videregående uddannelsesområde. Disse systemer adskiller sig imidlertid fra det amerikanske system ved at være offentligt foranstaltede akkrediteringssystemer. I USA bygger modellen derimod på et frivilligt privat initiativ, og akkrediteringsorganisationerne ejes af uddannelsesinstitutionerne der også selv finansierer systemet overvejende gennem medlemsgebyr. Det er således også institutionerne der formulerer de standarder og kriterier som de måles og vurderes i forhold til, og som i sidste ende beslutter hvem der kan opnå akkrediteringsstatus. Det kan være forklaringen på at stort set alle institutioner opnår en positiv akkreditering.

Disse forhold ved den amerikanske model bryder i høj grad med et centralt princip i Danmark om at eksterne kvalitetsvurderinger skal foretages af en uafhængig kvalitetssikringsorganisation. Uafhængigheden i eksterne kvalitetsvurderinger betragtes i Danmark og i det meste af Europa som uundværlig for at sikre legitimitet og troværdighed.

De metodiske elementer

Selvevaluering

De amerikanske selvevalueringsprocesser er langstrakte og kan som tidligere beskrevet være helt op til to år. Den langstrakte proces muliggør en bred forankring af arbejdet på institutionerne. På flere universiteter fx University of Massachusetts og Middlesex Community College er flere hundrede mennesker således involveret i processen.

Til sammenligning varer en selvevalueringsproces i EVA's akkrediteringer 3-4 måneder. En afgørende forskel er at EVA's oplæg til selvevaluering er afgrænset til alene at dokumentere kriterieopfyldelsen. I modsætning hertil indeholder det akkrediteringskoncept som kommissionerne under NEAS&C opererer med, både en analytisk og reflekterende del (selvevalueringsrapporten) og en dokumentationsdel i forbindelse med besøget.

Der er fordele og ulemper ved dette koncept. Fordelen er udviklingselementet der ligger i selve processen for institutionerne. Ulempen er at selvevalueringsprocessen kan give uddannelsesinstitutionerne forventninger som ikke imødekommes i selve akkrediteringsrapporten som alene går på opfyldelsen af standarderne. Hertil kommer ressourceforbruget ved selvevalueringen. At man i NEAS&C og generelt i den amerikanske akkrediteringsmodel har valgt at kombinere udviklings- og dokumentationshensynene i en og samme øvelse, kan skyldes at der ikke eksisterer andre kvalitetssikringssystemer ud over akkreditering. I Danmark har vi derimod flere instrumenter at spille på i relation til den eksterne kvalitetssikring. Vi kan således sikre at akkrediteringerne ikke står alene, men suppleres af andre typer af evalueringer som har et stærkere fokus på udviklingsdelen. I en dansk sammenhæng gælder det således om at samtænke de enkelte kvalitetssikringsmetoder i forhold den samlede kvalitetssikringsindsats. Et eksempel kunne være at kombinere akkreditering med mere udviklingsorienterede evalueringstyper som fx auditing.

Ekspertgruppe og institutionsbesøg

Systemet med frivillige eksperter er på mange måder tiltrækkende, men indeholder også en række svagheder specielt i en dansk sammenhæng. De amerikanske eksperter rekrutteres overvejende fra institutioner uden for delstaten for at undgå habilitetsproblemer. Et tilsvarende system i Danmark er utænkeligt alene på grund af landets størrelse. EVA har til gengæld en udbredt praksis for at rekruttere nordiske eksperter netop for at sikre den nødvendige uafhængighed af de akkrediterede uddannelser og institutioner.

Et andet problemfelt vedrører eksperternes professionalisme. Eksperterne, og i nogle tilfælde kun formanden, trænes forud for besøget i god besøgsetik samt i brugen og forståelsen af standarderne bl.a. fordi det er ekspertpanelet (formanden) der skriver rapporten. Varigheden af træningen varierer fra et par dage til flere uger. Det mest almindelige er dog et par dage. Det er imidlertid EVA's indtryk fra drøftelser med repræsentanter for amerikanske universitetsinstitutioner at på trods af den forudgående træning oplever universiteterne langt fra altid at eksperterne besidder den nødvendige professionalisme i forhold til akkreditering. NEAS&C's system for kvalitetssikring af eksperterne er heller ikke overbevisende. Udvælgelsen virker tilfældig, og der er ikke som i Danmark et kvalitetstjek af eksperterne i form af bl.a. en bestyrelses godkendelse.

Et aspekt ved den amerikanske model som EVA har ladet sig inspirere af, er proceduren med institutionernes tilbagemelding. Institutionerne bliver bedt om at give en tilbagemelding på eks-

perternes rolle og optræden under besøget, herunder også om eksperterne demonstrerer en tilfredsstillende forståelse af institutionen/uddannelsen. Ligeledes bliver eksperterne bedt om at udtale sig om hinanden, og om hvordan de hver især har fungeret i teamet. Tilbagemeldingen sker til NEAS&C.

EVA udsender som led i sit eget kvalitetssikringsystem et skema til de institutioner og uddannelser der har været igennem en evaluering/akkreditering. Her bliver institutionerne og uddannelserne bl.a. bedt om at udtale sig om eksperternes faglighed. Det er værd at overveje at udvide skemaet med spørgsmål om eksperternes besøgsetik og optræden under besøget. Det er naturligvis især relevant i de tilfælde hvor eksperterne genbruges.

Rapport og opfølgning

CIHE gennemfører årligt et betydeligt antal akkrediteringer der langt overstiger kapaciteten hos kommissionen der har syv ansatte. Derfor har man bl.a. valgt at formanden for ekspertpanelet skriver rapporterne på baggrund af bidrag fra de øvrige medlemmer af ekspertgruppen. Rapporterne godkendes formelt af kommissionen, men i praksis har kommissionen ikke mulighed for systematisk at gennemgå og bearbejde de enkelte rapporter. Denne praksis indeholder betydelige svagheder ikke mindst i forhold til at sikre en konsistens på tværs af rapporterne. Hertil kommer at der ikke er formuleret en nedre grænse for hvornår de anvendte standarder er opfyldt. Det giver de enkelte ekspertpaneler betydelige frihedsgrader i fortolkningen af standarderne. Dermed risikerer institutionerne at blive vurderet ud fra vidt forskellige normer. Set i perspektiv af den danske tilgang er dette en betydelig svaghed ved den amerikanske model.

Et andet forhold der set med danske briller virker bemærkelsesværdigt er at stort set alle institutioner opnår en positiv akkreditering. Delstatsmyndigheden Massachusetts Board of Higher Education har da også i et møde med EVA stillet et stort spørgsmålstejn ved troværdigheden af CIHE's akkrediteringer. Board of Higher Education finder at akkrediteringerne er ved at miste deres berettigelse i deres nuværende form hvor af den manglende uafhængighed til institutionerne gør akkrediteringerne tandløse.

Et tredje forhold der skiller sig markant ud fra den danske model – og de europæiske standarder – er at der ikke er krav om at rapporterne offentliggøres. Selvom flere institutioner selv vælger at offentliggøre rapporten på deres egen hjemmeside, er der ingen garanti for at offentligheden får indblik i rapporterne.

Et positivt forhold ved den amerikanske model der er værd at fremhæve, vedrører opfølgning som generelt prioriteres højt af institutionerne. Begrundelsen er at en akkreditering er en tilbagevendende begivenhed. De amerikanske erfaringer peger dermed på betydningen af tilbageven-

dende akkrediteringer som grundlag for at institutionerne følger op på de tidligere akkrediteringer.

Appendiks E

De europæiske standarder for kvalitetssikring af videregående uddannelse

De europæiske standarder for kvalitetssikring af videregående uddannelse blev vedtaget af 45 undervisningsministre i Bergen i maj 2005 som led i Bologna-processen. Standarderne var formuleret af den europæiske sammenslutning af kvalitetssikringsorganisationer inden for videregående uddannelse (ENQA) i samarbejde med den europæiske universitetssammenslutning (EUA), den europæiske sammenslutning af institutioner for videregående uddannelse (EURASHE) og den europæiske studentersammenslutning (ESIB).

Standarderne blev præsenteret i ENQA's rapport "Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area", der kan findes på ENQA's hjemmeside, www.enqa.net.

Standarderne er opdelt i tre dele. Første del vedrører intern kvalitetssikring på de videregående uddannelsesinstitutioner. Anden del vedrører ekstern kvalitetssikring af videregående uddannelse. Tredje og sidste del vedrører kvalitetssikring af eksterne kvalitetssikringsorganisationer.

Part 1: European standards and guidelines for internal quality assurance within higher education

1.1 Policy and procedures for quality assurance: Institutions should have a policy and associated procedures for the assurance of the quality and standards of their programmes and awards. They should also commit themselves explicitly to the development of a culture which recognises the importance of quality, and quality assurance, in their work. To achieve this, institutions should develop and implement a strategy for the continuous enhancement of quality. The strategy, policy and procedures should have a formal status and be publicly available. They should also include a role for students and other stakeholders.

1.2 Approval, monitoring and periodic review of programmes and awards: Institutions should have formal mechanisms for the approval, periodic review and monitoring of their programmes and awards.

1.3 Assessment of students: Students should be assessed using published criteria, regulations and procedures which are applied consistently.

1.4 Quality assurance of teaching staff: Institutions should have ways of satisfying themselves that staff involved with the teaching of students are qualified and competent to do so. They should be available to those undertaking external reviews, and commented upon in reports.

1.5 Learning resources and student support: Institutions should ensure that the resources available for the support of student learning are adequate and appropriate for each programme offered.

1.6 Information systems: Institutions should ensure that they collect, analyse and use relevant information for the effective management of their programmes of study and other activities.

1.7 Public information: Institutions should regularly publish up to date, impartial and objective information, both quantitative and qualitative, about the programmes and awards they are offering.

Part 2: European standards for the external quality assurance of higher education

2.1 Use of internal quality assurance procedures: External quality assurance procedures should take into account the effectiveness of the internal quality assurance processes described in Part 1 of the European Standards and Guidelines.

2.2 Development of external quality assurance processes: The aims and objectives of quality assurance processes should be determined before the processes themselves are developed, by all those responsible (including higher education institutions) and should be published with a description of the procedures to be used.

2.3 Criteria for decisions: Any formal decisions made as a result of an external quality assurance activity should be based on explicit published criteria that are applied consistently.

2.4 Processes fit for purpose: All external quality assurance processes should be designed specifically to ensure their fitness to achieve the aims and objectives set for them.

2.5 Reporting: Reports should be published and should be written in a style, which is clear and readily accessible to its intended readership. Any decisions, commendations or recommendations contained in reports should be easy for a reader to find.

2.6 Follow-up procedures: Quality assurance processes which contain recommendations for action or which require a subsequent action plan, should have a predetermined follow-up procedure which is implemented consistently.

2.7 Periodic reviews: External quality assurance of institutions and/or programmes should be undertaken on a cyclical basis. The length of the cycle and the review procedures to be used should be clearly defined and published in advance.

2.8 System-wide analyses: Quality assurance agencies should produce from time to time summary reports describing and analysing the general findings of their reviews, evaluations, assessments etc.

Part 3: European standards for external quality assurance agencies

3.1 Use of external quality assurance procedures for higher education: The external quality assurance of agencies should take into account the presence and effectiveness of the external quality assurance processes described in Part 2 of the European Standards and Guidelines.

3.2 Official status: Agencies should be formally recognised by competent public authorities in the European Higher Education Area as agencies with responsibilities for external quality assurance and should have an established legal basis. They should comply with any requirements of the legislative jurisdictions within which they operate.

3.3 Activities: Agencies should undertake external quality assurance activities (at institutional or programme level) on a regular basis.

3.4 Resources: Agencies should have adequate and proportional resources, both human and financial, to enable them to organise and run their external quality assurance process(es) in an effective and efficient manner, with appropriate provision for the development of their processes and procedures.

3.5 Mission statement: Agencies should have clear and explicit goals and objectives for their work, contained in a publicly available statement.

3.6 Independence: Agencies should be independent to the extent both that they have autonomous responsibility for their operations and that the conclusions and recommendations made in

their reports cannot be influenced by third parties such as higher education institutions, ministries or other stakeholders.

3.7 External quality assurance criteria and processes used by the agencies: The processes, criteria and procedures used by agencies should be pre-defined and publicly available. These processes will normally be expected to include:

- a self-assessment or equivalent procedure by the subject of the quality assurance process;
- an external assessment by a group of experts, including, as appropriate, (a) student member(s), and site visits as decided by the agency;
- publication of a report, including any decisions, recommendations or other formal outcomes;
- a follow-up procedure to review actions taken by the subject of the quality assurance process in the light of any recommendations contained in the report.

3.8 Accountability procedures: Agencies should have in place procedures for their own accountability.